

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Thomo Manno festivalio atgarsiai

3

Jevgenijaus Kisino rečitalis

4

Gidono Kremerio festivalis „Kremerata Baltica“ Paliesiaus dvare

5

Šokio dienoraščiai



Edith Karlson, „Vilko valanda“, Estijos paviljonas, 2024 m. P. PUKYTĖS NUOTR.

Beveik telegrafu iš Venecijos bienalės

11

Ankstyvojo kino festivalis „Pirmoji banga“



Algis Griškevičius, „Jų šeima“. 2013 m.

Vasariškas tarp

Pasižvalgymas po parodas ne Vilniuje

AGNĖ NARUŠYTĖ

Labas, rugsėji. Labas, darbeli nepabaigiamas. Ką tik buvo be tavęs taip gerai. Buvo (ir trumpam tebėra) saulė, vanduo, begalinė žolė, režiamas žoliapjovių peiliais, – sportas mums, dūlantiems prie kompiuterių.

Vasara buvo tiek gera, kiek pavyko išvengti dulkinų, amžinai remontuojamų, burzgiančių, degančių miestų. Liko nepamatytos parodos, apie kurių atidarymus pranešdavo feisbukas ir draugai. Pušų apsuptoje terasoje rašant kadais pažadėtus tekstus, Vilnius tampa abstrakcija, kur geriau nesirodyti, nes dar įkrisi į statybininkų iškastą ar liūtis išgraužtą duobę. O čia – smėlio keliukas, miškas su baravykais ir voveraitėmis, pievoje – ramunės, aguonos, rugiagėlės, raudoklės, lubinai, vaistiniai godai,

vingiorykštės, kraujažolės, varpeliai ir kitos gėlės. Kiekviena atlieka savąjį žydėjimo partiją laiku, tarsi mostelėjus kalendoriniam dirigentui, o tada jau tyliai brandina sėklas, kurias dar reikės išsivaidyti kuo plačiau. Kai kurios, kibesnės, pasinaudoja mano šuns kailiu kaip transportu į ten, kur žolė žalesnė. Kitos įdarbina vabzdžius. Žiūriu, kaip bitė tupia ant smulkučių violetinių vėlyvojo astro (*Lady in black*) žiedelių: įsikabina, žiedas nusvyra, tada ji, jau pasunkėjusi, skrenda ant kito, anas žiedelis vėl šokteli arčiau saulės, nulinksta kitas. Stebint šį miniatiūrinį šokį, nieko nebetruksta.

O parodas mačiau tik pasitakiusias pakeliui iš kažkur į kažkur – „tarp“.

Juodkrantėje stabtelėjome važiudami iš Nidos. Pamario galerija – tai du tradiciniai Neringos namukai. Pirmajame – „Kazės

Zimblytės abstrakcijos: tarp nuotaikų ir pasaulio“, kuruota Nijolės Nevčesauskienės. Tokia maža erdvė, o telpa visa kūrybos raida. Einant iš vieno kambarėlio į kitą matosi, kaip gėlės ar langus, ar net žmonės dar šiek tiek primenančios figūros vėliau pasitraukia ir lieka tik spalvos. Tamsiai žalias stačiakampis tamsiai raudoname, bet kraštai išsilieja, spalvos užkrečia viena kitą ir atsiveria neaiški gelmė, iš kurios kažkas plūsta – šiek tiek kaip iš Marko Rothko paveikslų. Paskui net nereikia kitos spalvos – tik glotnesnis priklijuoto lakšto paviršius suvirpina dažais užteptą plokštumą. „Nuotaikos keičiasi“, pavadina darbą menininkė ir daugiau nereikia aiškinti. Tik, žinoma, to buvo per mažai sovietiniams ideologams, todėl Zimblytei tekdavo savo išradimus

NUKELTA Į 10 PSL.

Ilga kelionė į kalnus (I)

28-ojo tarptautinio Thomo Manno festivalio atgarsiai

LAIMUTĖ LIGEIKAITĖ

Liepos mėnesį Nidoje vykęs jau 28-asis tarptautinis Thomo Manno festivalis, rengiamas Thomo Manno kultūros centro, gvildeno temą „Kultūros kraštovaizdžiai. Viršūnės“. Tokia potėmė skatino išsamiau pamąstyti apie tiesioginę ir perkeltinę prasme svarbų viršūnės arba viršukalnės įvaizdį (šią alegoriją savo tekstuose dažnai vartojo ir Th. Mannas), panagrinėti asmenines viršūnių siekiamybes, šio simbolio reikšmę filosofijos, istorijos, muzikos kontekstuose.

Neretai girdėti, kad kultūros viršukalnės plačiosios visuomenės suvokiamos kaip esančios kažkur toli, aukštai ir nepasiekiamos, o dažnai paprasčiausiai nepastebimos. Matyt, vienadienės komercinės „kultūros“ užlietoje papėdėje tyvuliuoti patogiau nei ryžtis palypėti aukštyn, sąmoningai išeiti iš vartotojiškos komforto zonos. Turiu omeny visuomenės santykį su intelektualiąja mintimi, klasikiniu (akademiniu) menu, ypač muzika, reikalaujančia tam tikrų intelektualinių ir emocinių pastangų, kad tokio meno „priėmėjas“ galėtų ją pažinti, mėgautis jam suteiktomis dvasinėmis dovandomis. Thomo Manno festivalis, kaip stiprus intelektualinis dirgiklis, metai po metų nuosekliai ir tikslingai skatina visuomenės neabejingumą savo kultūrai, kviečia palypėti aukštyn istorijos ir aktualijų suvokimo prasme, tuo neabejotinai išsiskirdamas iš visų gausių vasaros festivalių, taip pat turinčių savo tradicijas ir kultūrinį svorį. Taip, galima pripažinti, kad nerimą kelia jau neįperkamas Nidos „elitiškumas“ su gtvėmis, pilnėjančiomis „bentlių“ ir išsipusčiusių „gučių“. Vis dėlto kur kas gausiau matyti paprastų inteligentiškų šeimų, porų ar pavienių žmonių, o nemažai jų užsuka kad ir vienai dienai, pabūna nors poroje festivalio renginių. Ypač džiugu čia kasmet sutikti ištikimiausius festivalio lankytojus.

Atidarymo vakarą Thomo Manno kultūros centro direktorė Lina Motuzienė kvietė festivalio susitikimuose ieškoti atsakymų į svarbiausius egzistencinius klausimus, Neringos mero Dariaus Jasaičio sveikinimą pagarsino Neringos savivaldybės kultūros skyriaus vedėja Edita Radzevičienė. Vokietijos ambasadorius Lietuvoje dr. Cornelius Zimmermannas (kuris, beje, lankėsi beveik visuose renginiuose) priminė ir Th. Manno humanistines idėjas, kovą su nacionalizmu, nors tada rašytojas liko neišgirstas... „Šiandien iššūkiai panašūs, ir mes imamės iniciatyvos užtikrinti Lietuvos saugumą, o Lietuvos ir Vokietijos bendradarbiavimas



Dominykas Digimas ir Vytautė Markeliūnienė

yra pakeliui į viršūnę“, – sakė ambasadorius, mintis vaizdingai siedamas su festivalio tema.

Šiame intensyviame savaitės forume sukoncentruotos stiprios įvairių sričių intelektualų, aukščiausio meistriškumo muzikos profesionalų pajėgos, pasirodžiusios plataus spektro renginiuose, kurių visi (išskyrus koncertus) visada yra nemokami. Tai Th. Manno kūrybos skaitymai (skaitytė Antanas Gailius, Ruth Leiserowitz ir Laurynas Katkus), popietinės Žodžio programos, kuriose aktualias temas gvildeno ir apie viršukalnių simboliką kalbėjo Th. Manno kūrybos vertėjas Antanas Gailius („Thomo Manno viršukalnė“), didžiausią dėmesį skyręs tetralogijai „Juozapas ir jo broliai“, Vokietijos istorikė, Maxo Weberio fondo prezidentė, Sigmundo Freudio premijos už mokslinę prozą laureatė Ute Frevert (paskaita „Emocijos viršūnėje“), pasidžiaugusi, kad visą gyvenimą norėjo atvykti į šią vietą ir pagaliau svajonė išsipildė; buvęs Bavarijos katalikų akademijos direktorius, ne pirmą kartą viešėjęs charizmatiškasis dvasininkas Florianas Schulleris, save vadinantis „kaimo klebonu iš lygumos“ (pranešimas „Nepaisant nieko – su filosofu į viršūnę. Bet į kokią?“), greta istoriškai talpių apmąstymų apie kalnus – su

pavyzdžiais nuo Senojo Testamento, Francesco Petrarco bei kt. iki Tetjanos iš bombarduojamos Odesos – pateikęs ir pribloškiančios realybės duomenų, pavyzdžiui, apie Everestą, kaip ypatingos atmainos šiuolaikinės ambivalencijos pavyzdį: nuo žavėjimosi aukščiausiu pasaulio kalnu iki „aukščiausiai iškilusio pasaulio sąvartyno“.

Th. Manno bičiulių dieną (siejamą su data, kai prieš 94 metus liepos 16-ąją rašytojas su šeima pirmąkart atvyko atostogų į Nidoje pasistatytą vasarnamį) lankėsi Italijos Trento universiteto profesorius Luca Crescenzi – pirmasis ne vokiečių kilmės mokslininkas, gavęs prestižinę premiją už rašytojo kūrybos sklaidą (pranešimas „Svajonių sluoksniai Užburtame kalne“), pateikęs romano „Užburtas kalnas“ (šiemet sukanka 100 metų nuo jo pasirodymo) ir Freudo „Sapnų aiškinimo“ paralelių; filosofė Nerija Putinaitė priminė Karaliaučiuje gyvenusio Immanuelio Kanto (kurio 300-ąsias gimimo metines mini pasaulis) apšvietos idėjų reikalingumą, ypač dabar, kai viską savo kely šluoja aistrų, neigiančių protą, ir populizmo banga pasaulyje; susitikome su „Brücke“ muziejaus Berlyne direktore Lisa Marei Schmid, kuri supažindino su mažai



Pijus Česaitis

A. PELAKAUSKO NUOTRAUKOS



Karolis Variakojis

žinomais XX a. pradžios vokiečių dailininkais, tapiusiais Nidoje – „dar nedirbtinėje žmogaus ir gamtos vienybėje“, kaip yra sakęs tapytojas Maxas Pechsteinas; vyko pokalbis su vertėja Rasa Drazdauskiene apie neseniai lietuviškai išleistą Colmo Tóibíno romaną „Magas“. Rekomenduoju knygą besidomintiems ne tik Th. Manno asmenybe, bet ir jo laikmečiu, gąsdinančiai panašiu į dabartį... Pokalbius moderavo Ruth Leiserowitz, Aurimas Švedas, Antanas Gailius, Irena Vaišvilaitė, Nikodemus Szczygłowski, Egija Inzule.

Išskirčiau ir dar vieną akcentą. Festivalyje puoselėjama pagarba garsiojo rašytojo gimtajai kalbai: renginiai vyksta lietuvių ir vokiečių kalbomis (jau nemažai metų tobulai vertėjaujant nenuilstančiai Jūratei Žukauskaitei), pateikiami ir spausdinti pasisakymų tekstai, parengiamas bukletas, koncertų programos muzikologės Vytautė Markeliūnienė ir Rima Povilionienė išsamiai pristato taip pat dviem kalbomis. Visa tai leidžia patogiai jaustis ir nemokantiems vokiškai, ir pagausėjusiems svečiams iš Vokietijos. Tikiuosi, šios unikalios tradicijos nebus atsisakyta, antraip festivalis prarastų išskirtinio tarpininko vaidmenį tarp Lietuvos ir kolosalaus Th. Manno palikimo.

Renginių maratoną tradiciškai papildė parodos Kuršių nerijos istorijos muziejuje („Kalnų susitikimai“, fotografai Antanas Sutkus, Virgilijus Šonta, Romualdas Kęstutis Augūnas, Jonas Daniūnas, kuratorės Vilija Ulinskytė-Balzienė ir Gintarė Žemaitytė), Virginijos ir Kazimiero Mizgirių menininkų namuose („Šviesos slinktys“, autoriai Agnė Jonkutė, Sigita Ūla Gečaitė, Gintautas Trimakas, kuratorė S.Ū. Gečaitė); moderuojant Laurynui Katkui vyko jaunųjų intelektualų esė konkursas ir susitikimas su laureatais Jokūbu Andrijausku, Emilija Ferdmanaite bei pagrindine nugalėtoja Rasa Ale Petronyte (Vilniaus universiteto literatūros antropologijos ir kultūros studentė ir jos esė „Kardiograminė kultūra“); jau tradicija tampa pernai prasidėjusios



Gustas Raudonius, Elena Sverdiolaitė, Pijus Česaitis

D. SVERDIOLIENĖS NUOTR.

teminės ekskursijos po Nidą ir jos apylinkes (veda Aušra Feser); VDA Nidos meno kolonijos kuruojami performansai, beje, šiek tiek iškrintantys iš bendro festivalio konteksto.

Populiari naktinė Kino programa (moderatorius Dmitrijus Gluščevskis) pristatė plačią filmų panoramą – nuo festivalio tematiką atliepiančio nebyliojo „Šventojo kalno“ (rež. Arnoldas Franckas, 1926, Veimaro respublika), XX a. pradžioje germanų šalyse paplitusio „kalnų filmų“ žanro pavyzdžio, kuris atskleidžia ne tik įstabius kalnų vaizdus, žmonių emocijas, alpinizmo šlovės metą, bet ir populiarėjančio šiuolaikinio šokio („išraiškos šokio“) plastiką, magiją, filmui gyvai akompanuojant pianistui Orestui Vogusevičiui, – iki filmų programą užbaigusios šiuo metu per pasaulį keliaujančios sėkmingos Aistės Stonytės dokumentinės juostos „Mamutų medžioklė“, pristatyme dalyvaujant ir pačiai autorei.

Festivalio prestižo didžiąją dalį lemia Muzikos programa. Jos sudarytoja muzikologė dr. Vytautė Markeliūnienė viršūnių vaizdinio

NUKELTA Į 3 PSL.

Laisvės būseną

Jevgenijaus Kisino rečitalis Vilniuje

DAIVA TAMOŠAITYTĖ

Kai buvau paprašyta brūkštelėti recenziją apie šį penkiasdešimt trejų metų muzikos pasaulio vunderkindą, susimąsčiau: ką gali pasakyti apie genijų, kuris jau pusę amžiaus gerai girdimas ir seniai įrodė savo išskirtinumą? Regis, joks sakinyš ar apibūdinimas negali net vos vos priartėti prie fenomeno, kuris yra žinomas kaip Jevgenijus Kisiną (Evgeny Kissin). Garsų meno subtilumas, visiškas atsidavimas profesijai, derantys su perkeičiančia energija, asmens žavesiu ir milžiniška įtaka pasaulio visuomenei, – tai tik keletas bruožų.

Dar viena magnetizuojanti savybė – jo aiškiai vakarietiška orientacija, demokratiškumas, įžvalgus mąstymas ir nedviprasmiškas gėrio pusės pasirinkimas. Maskvoje gimusių nepaprastų gabumų berniuką teko išleisti koncertinių turų į Europą ir Japoniją, o septyniolikos metų jis pelnė pasaulinį pripažinimą, kai koncertas su Herberto von Karajano diriguojamu Berlyno filharmonijos orkestru buvo transliuojamas į visą pasaulį. Nuo 1991 m. Kisiną gyvena Prahėje, aktyviai remia Ukrainą prieš rusiškąjį agresorių, o duodamas interviu pateikia svarią kritiką ir analizę.

Suprantama, kad tokio rango virtuožas labai laukiamas didžiosiose scenose. Ne išimtis ir Lietuva, kurioje jis viešėjo ir skambino prieš keturiolika metų. Nūnai, pakviestas bendrovės „Riverside Music“, įsiliėjo ir į litvakų projektą: rugpjūčio

19 d. Nacionalinėje filharmonijoje pianistas skaitė savo eiles per parodos „Mame-lošn“ (*mame-lošn* jidiš k. – gimtoji kalba) atidarymą (eksponuojami litvakų dailininkų darbai iš privačios Samuelio Taco (JAV, Lietuva) kolekcijos). Kitą dieną, rugpjūčio 20-ąją, Kisiną atliko solo rečitalį, kurio publika, susodinta net scenoje (beje, labai geras sprendimas, suteikiantis jaukumo), klausėsi užėmusi kvapą nuo pradžios iki pabaigos. Tai gerokai stebino, nes programą virtuožas pasirinko suvokimo požiūriu išskirtinai sudėtingą, anaipol nepasižyminčią efektingais triukais, nenugrotą ir, sakytum, ne itin populiarią.

Pirmoje dalyje girdėjome Ludvigo van Beethoveno Sonatą Nr. 27 e-moll, op. 90, ir Fryderyko Chopino Noktiurną Nr. 2 fis-moll, op. 48, bei Fantaziją f-moll, op. 49. Antroje – Johaneso Brahmsio Keturias balades, op. 10, ir Sergejaus Prokofjevo Sonatą Nr. 2 d-moll, op. 14. Įelektrintos publikos prašomas, pianistas dar paskambino Chopino Mazurką Nr. 17 a-moll, op. 4, Prokofjevo siuitos iš operos „Meilė trims apelsinams“ fragmentą ir Brahmsio Valsą Nr. 15 Aš-dur, op. 39. Vien papildomų kūrinių pasirinkimas rodė ypatingą koncertinio konceptualumo nuovoką.

Tai, kas susieja programą į visumą, yra vyraujantis minoras ir paslaptingas, net mistinis turinys. Prisipažinsiu, man norėjosi išgirsti daugiau romantinio gaivalingumo ir smulkios technikos ažūro, ilgiau pasigėrėti pergalinga virtuozine įvalda,



Jevgenijus Kisiną

D. MATVEJEVO NUOTR

nors ir pasirinktų kūrinių judrioje dalyse žėrinčio prado nestigo, ką jau kalbėti apie techninius uždavinius, ypač Beethoveno ir Prokofjevo sonatose. Tačiau, matyt, visa tai liko vaikystės ir jaunystės viršukalnėse, ir šie kalnų krikliai įamžinti. Dabartiniame brandos etape pianistą akivaizdžiai domina ne tiek vitalistinio, kiek racionalaus prado kūryba. Ieškodamas filosofinio poetinio matmens prasmų, plačiau išreikštų mįnėtuose Chopino ir Brahmsio opusuose, Kisiną ne šiaip susitapatina su vidine skambinamos muzikos esatimi – jis pats tampa muzika. Tik tokia vienoje galima paaiškinti jo nepaprastą įtaigą.

Kaip tik todėl gyvas muzikavimas yra niekuo nepakeičiamas, nes tiesiogiai sukuria ryšį su klausytoju ir suteikia jam vienintelį ir nepakartojamą čia dvasinį proveržį, čia nusiramimą, čia atovėrą; guodžia, gydo, praturtina ir išlaisvina iškart keliais lygmenimis. Šiuo požiūriu Kisino pasirodymas buvo neįkainojama dovana. Taip pat jo asmenybė spinduliavo laisvę, galima buvo justi dvelkiant pačią laisvės substanciją – laisvės, kurią galime suprasti kaip būseną be sienų, kaip galimybę ir teisę rinktis taiką ir džiaugtis Vakarų pasaulio kultūros pasiekimais. Scenos vidurys su Kisinu prie fortepijono, apšviestas

šviesos rato, man tartum simbolizavo galimybę bei viltį iškovoti darnų ir laimingą ateities pasaulį, tikrą bendrystę, nepriklausomą nuo ideologinių suvaržymų.

Po koncerto gerbėjai ilgai laukė maestro, norėdami su juo nusifotografuoti. Nesifotografavau, bet autografo paprašiau. Dar paprasčiau atsakyti į vienintelį klausimą: ar patiko Lietuvoje? Jevgenijus Kisiną kelis kartus raiškiai ir emociingai pakartojo: „Labai, labai!“ Ir pažadėjo vėl atvykti, kai tik leis artimiausios galimybės.

ATKELTA IŠ 2 PSL.

trajektoriją tiesė per kamerinę instrumentinę ir vokalinę muziką, iškiliausius šio žanro pavyzdžius, puikiai žinomų ir festivalyje debiutuojančių atlikėjų interpretacijas. Kelionės į solidų muzikinį kalnyną „maršrutą“ Markeliūnienė tiesė laikydamasi ėjimo į kalnus nuoseklumo. Festivalis pradėtas tarsi nuo papėdės – ne šventinėmis fanfaromis, o formuojant iš tylos, iš garso užuomazgų, kūrybos idėjos, kad muzika rastųsi, intensyvėtų, koptų ir viršų ir galiausiai koncertinė savaitė būtų užbaigta gerokai palypėjus ant viso sukaupto didžiulio muzikinio bagažo.

Tai tyliajai pradžiai atstovavo festivalio debiutanto, jau plačiai žinomo jauno kompozitoriaus Dominyko Digimo (pastarasis jo didelio atgarsio sulaukęs darbas – taksofono opera „Dalykai, kurių neišdrįsau pasakyti, ir dabar jau per

vėlu“ LNOBT) festivalio užsakyto kūrinio „Hights“ („Aukštumos“) premjera. Inspiruotas intuityvių, nepavaldžių laiko tėkmei, išiklausytinų kompozicijų guru Mortono Feldmano, Digimas pateikė savitą projektą, tarp Feldmano „Durations“ (I–V) įterpdamas panašaus braižo savo kūrinio dalis, autoriaus žodžiais, „kaip Feldmano refleksiją, kaip komentarą“. Digimo indėlis atrodė tembriškai sodresnis, įvesta truputį gyvesnė ritmo kaita (ritminio graviravimo norėjosi ir daugiau), o paskutinės dalys suteikė apibendrinimo ir viso projekto (Feldmanas–Digimas) formos suvaldymo pojūtį, ką tokiose „laisvos garso tėkmės laike“ kompozicijose padaryti nėra lengva. Tai ir didžiulis interpretacijos vadovo bei dirigento Karolio Variakojo nuopelnas. Vieną svarbiausių „bendro“ kūrinio bruožų – kiekvieno instrumento individualumą ir skirtingų tembrų ansamblius – susikaupę perteikė Kristina Morozova (smuikas), Arnas Kmieliauskas (violončelė), Saulina Nedzinskaitė (altinė fleita), Albinas Stonys (valtorna),

Patrikas Kišūnas (tūba), Liucilė Vilimaitė (arfa), Lukas Budzinauskas (vibrafonas), Paula Bagotyrūtė (fortepijona), klausytojus panardindami į meditatyvią būseną. Beje, tylusis pradžios koncerto pobūdis galbūt kažką nustebino, tačiau reikia pasidžiaugti, kad metų metus čia auginta publika puikiai suvokė susidūrusi su galimybe patirti naujų festivalio teikiamų intelektualinių iššūkių, tad, koncertą palikus tik vos keliems atraktyvumo nesulaukusiems klausytojams, muzikinės kelionės startas pavyko.

Kita išskirtinės koncepcijos programa – vėlgi jaunų talentų soprano Elenos Sverdiolaitės ir pianisto Gusto Raudoniaus parengta *Lied* žanro dešimties dainų kompozicija, pirmiausia sužavėjusi itin vykusiai sumanyta dramaturgija. Pasirinkęs mažiau žinomas, rečiau atliekamas dainas, duetas įvairiomis kalbomis perteikė emociingą pasakojimą apie meilės išgyvenimus ir gamtos grožį su „amžiais lūkuriojuočiais kalnais“ (kaip Olivier Messiaeno „Action de grāces“), po juslių akimirks fiksuojančios modernios

Kaijos Saariaho dainos „Parfum de l’instant“ lyg jaukus žanrinis inkliuzas suskambo Franzo Schuberto „Im Frühling“, priminęs mįnėto senojo „kalnų filmo“ vaizdus. Emociškai paveikiai atlikėjai išgyveno, sakyčiau, programos kulminaciją – Henri Duparco „La vague et la cloche“, o iš šios bangos išnirus atokvėpio suteikė spalvingoji Claude'o Debussy „L'ombre des arbres“ ir skaidrios, intymios Ericho Korngoldo miniatiūros. Beje, visas dainas patys atlikėjai išvertė į lietuvių kalbą, klausytojai programėlėje galėjo sekti ir originalius, ir lietuviškus tekstus. Pasidabinusi efektingu Mizgirių gintaro muziejaus suteiktu papuošalu Sverdiolaitė savo branda, muzikalumu, santūrumu (ne vaidindama, bet nuoširdžiai išgyvendama) tą vakarą padarė ryškų sceninį pareiškimą ateičiai, o apie patikimai ir lanksčiai kartu vaizdinius kūrusį pianistą Raudonių pagalvojau, kad netrukus jį galėsiu vadinti „lietuviškuoju Lepperiu“.

Pirmoje jauniesiems debiutantams skirto koncerto dalyje griežė talentingas smuikininkas Pijus

Česaitis. Pateikęs solidžią solo programą (Johanno Sebastiano Bacho Čakona iš Partitos d-moll, BWV 1004, Vytauto Barkausko Partita smuikui solo, op. 12, Eugėno Ysaė Sonata Nr. 3 ir Niccolò Paganini Kaprisas Nr. 24, op. 1), jis tuoj pat prikaustė dėmesį sodriu, giliu garsu, puikia technika ir ne pagal amžių brandžia interpretacija. Džiugu, kad atlikėjas pasirinko Barkausko Partitą, kažkada pasaulyje išgarsintą bei įrašytą Gidono Kremerio ir iki šiol dažnai atliekamą iškiliausių smuikininkų. Tai kūriny, turintis galybę traktuotės variantų (prieš kelerius metus festivalyje jį išpūdingai griežė Pijaus mokytoja prof. Ingrida Armonaitė) ir kaip pro didinamąjį stiklą rodantis epochų stilizacijos niuansų išmanymą. Buvo justi, jog Česaitis yra rimtai apgalvojęs programos koncepciją (kad ir Barkauską susiedamas su Bachu bei išpūdinguoju Ysaė) ir ją sėkmingai atskleidė.

B. D.

Pasveikinantis rondo

Gidono Kremerio ir „Kremerata Baltica“ festivalis Paliesiaus dvare

ALDONA ELEONORA RADVILAITĖ

Paliesiaus dvare rugpjūčio 10–11 dienomis vyko solidus muzikos meno renginys. Pirmą kartą surengtas „Kremerata Baltica“ festivalis, kuriame skambėjo laiko įvertinta ir išmėginta puiki muzika. Jau vien paminėjus atlikėjus aišku, kaip sudėtinga buvo suorganizuoti tokio masto renginį ir nedidelėje kamerinėje „Pasagos“ salėje sutalpinti tiek atlikėjų, o ir įkalbėti tokias scenos žvaigždes dalyvauti. Matyt, nulėmė šios aplinkos žavesys, puiki salės akustika, muzikų simpatijos ir labai dėmesingi klausytojai, sugebantys vertinti aukšto profesinio meistriškumo traktuotes.

Abi festivalio dienas koncertavo visame pasaulyje žinomas kaip vienas originaliausių ir įtaigiausių atlikėjų smuikininkas Gidonas Kremeris, jo 1997 m. įkurtas žymusis tarptautinis kolektyvas „Kremerata Baltica“, pelnęs „Grammy“ apdovanojimą, latvių ansamblis „Kremerata Lettonica“, kuriame griežia talentingi jauni muzikai. Ansambliu arba solo čia muzikavo kviestiniai žymūs atlikėjai: 2010 m. Fryderyko Chopino konkurse I premiją laimėjusi ir pelnusi tarptautinį pripažinimą už subtilų, precizišką atlikimą, prilyginamą „paties Chopino grojimui“ („The Telegraph“), Yulianna Avdeeva; tarptautinių konkursų laureatas latvis Andrejus Osokinas; vienas žymiausių lietuvių pianistų, nominuotas „Grammy“ apdovanojimui, Andrius Žlabys; kelių Latvijos ir tarptautinių konkursų laureatė smuikininkė Madara Pētersone bei Vokietijos ir Austrijos altininkė Emma Wernig, garsėjanti autentišku muzikiniu balsu. Ji yra išleidusi palankiai įvertintą retų austriškų kūrinių altui albumą su pianistu Albertu Cano Smitu, atlieka solines programas, dažnai pati aranžuoja violončelės, smuiko ir vokalinių repertuarą.

Prieš suskambant pirmiesiems festivalio kūriniams, įvyko 52 minučių trukmės filmo „Ieškant tylos“ premjera. Filme pateikiamos žymių pasaulio muzikų, koncertavusių Paliesiaus dvare, mintys ir įžvalgos apie kultūrą, gamtą, pasaulio ateities nuojautas, skamba ištraukos iš jų atliekamų kūrinių. Režisierius – Aleksas Matvejevas, scenarijaus autoriai – Viktoras Paukštelis ir Matvejevas. Filme dalyvauja tokios žvaigždės kaip Andrius Žlabys, Gidonas Kremeris, Helene Papadopoulos, Ianas Bostridge’as, Jarkko Riihimäki, Jeanas-Marcas Luisada, Juanas Manuelis Cañizaresas, Saskia Giorgini, Simin Tander, Simona Kermes, Tordas Gustavsenas, Viktoras Paukštelis, Vladimiras Tarasovas.



Andrejus Osokinas ir „Kremerata Lettonica“

A. JAKŠTO NUOTRAUKOS



Gidonas Kremeris ir „Kremerata Baltica“

Po filmo prasidėjo dviejų dienų solidžios muzikos koncertai, skirti kompozitoriaus Alfredo Schnittke’so 90-mečiui ir Gražynos Bacewicz 115-mečiui pažymėti. Kas turėjo galimybę išklausyti abiejų festivalio dienų programas, pastebėjo, kad pirmos dienos koncertas buvo ilgesnis, muzika emociškai labiau įtempta, dramatiškesnė, o kitą dieną kūriniai tarsi pleveno subtiliai, rafinuotai, šviesiai, ramiai, išskyrus paskutinį, sudėtingiausią – Schnittke’so Koncertą fortepijonui ir styginiams. Programa sudaryta labai profesionaliai, pagal kūrinių muzikinį turinį kontrasto principu (programėlėse buvo nurodyta net kūrinių trukmė).

Festivalis prasidėjo šviesiu, barokinio stiliaus Schnittke’so kūrinio „Gratulationsrondo“

(„Pasveikinantis rondo“), kurį meistriškai atliko Kremeris ir Žlabys. Programoje, greta kitų išpūdingų kūrinių, buvo keli, kurie savo įtaiga tiesiog triuškiną. Tik gaila, kad dėl per ilgos koncerto trukmės buvo atliktas ne visas Bacewicz Forte-pijoninis kvintetas Nr. 1 – skambėjo tik trečioji dalis *Grave*, kurią išpūdingai traktavo Žlabys, Kremeris, Dainius Peseckas (smuikas), Karolis Rudokas (altas) ir Rūta Balčiūtė (violončelė). Ši muzika sudarė ryškų kontrastą su šviesiu pirmuoju programos numeriu.

Visomis muzikinėmis spalvomis ir džiaugsmingomis nuotakomis nušvito genialus Franzo Schuberto Kvintetas fortepijonui, smuikui, altui, violončelei ir kontrabosui A-dur (D 667, *Forellenquintett*). Šį ypač ryškų nuostabų kūrinį



Yulianna Avdeeva, Gidonas Kremeris



Andrius Žlabys



Madara Pētersone, Andrejus Osokinas

žėrinčiais smagiais skambesiais atliko pianistas Osokinas ir „Kremerata Lettonica“ kvartetas: Pētersone (smuikas), Wernig (altas), Magdalena Ceple (violončelė), į kurios jautrų griežimą atkreipė dėmesį net ne profesionalai, ir energingas kontrabosininkas Iurijus Gavryliukas. Kvintetas muzikavo taip ryškiai ir pakiliai, kad per pertrauką publika į dvaro parką pasimėgauti jaukia gamtos aplinka išėjo šypsodamasi.

Antros koncerto dalies pradžioje skambėjo kūriniai, emociniu požiūriu kontrastingi prieš tai skambėjusiems. Valentino Silvestrovo „Tris serenadas“ smuikui ir fortepijonui ypač tyliai, lėtai ir jautriai atliko Kremeris ir Avdeeva; Vytauto Bacevičiaus „3 Pensées musicales“ sukauptai, ramiai paskambino Žlabys; Schuberto vienadalį styginių kvartetą c-moll (D.703, *Quartettsatz*) skaidriai, aktyviai, profesionaliai atliko jauni latvių stygininkai Sabine Sergejeva (smuikas), Rudolfas Mikelsonas (smuikas), Marta Rācene (altas) ir Anna Katrīna Paukšēna (violončelė).

Šio koncerto „bomba“ – labai įdomus, efektingas, ryškių kontrastų ir spalvų gausos prisodrintas Schnittke’so Forte-pijoninis kvintetas, kurį ypač įtaigiai traktavo Žlabys, Kremeris, Pētersone, Wernig ir Ceple. Suskambo tarsi apokaliptinė muzika, triuškinanti visa, kas gyva.

Ryškų kontrastą šiam opusui sudarė ir vakaro muzikinį maratoną užbaigė bisas – „Hommage à A. SCH“ (Anonimas), kurį atliko Kremeris, paslaptinę, skaidrius skambesius iš kitos patalpos pianinu perteikiantis Žlabys (programėlėje įrašytas pirmu numeriu) ir „Kremerata Lettonica“. Liejosi šviesūs, mieli, ramūs skambesiai.

Pirmame festivalio koncerte svarius fortepijoninius kūrinius atlikę Žlabys ir Osokinas pradėjo ir antrąją dieną, paskambindami šviesią ir grakščią Ludwigo van Beethoveno Sonatą D-dur keturioms

rankoms. Ryškiai sužibėjo pianistė Yulianna Avdeeva, įdomiai ansamblyje traktavusi Schnittke’so *Concerto grosso* Nr. 6 smuikui, fortepijonui ir styginiams, kurį atliko su Kremeriu ir „Kremerata Baltica“. Šiame trijų dalių opuse žavėjo neįtikėtinai išradingi efektai, įmantrūs smuiko partijos skambesiai, nuotaikų kaita, aukščiausio profesionalumo visų atlikėjų meistriškumas, o jautrus ir subtilus Kremerio griežimas, kaip visada, ypač džiugino ir įtraukė. Beje, šis nepailstantis smuiko magas dalyvavo atliekant beveik visus kūrinius.

Su „Kremerata Baltica“ Kremeris pateikė nedidelį šviesų ir skaidrų ciklą, sukomponuotą iš Schuberto muzikos aranžuotų. Ciklą įrėmė Schuberto Menuetai, skambėjo Ramintos Šerkšnųtės „Winternacht“ (pagal dainą „Gute Nacht“), Schuberto Trio dalys, Victorio Kissino aranžuota „Frulingstraum“, Osokino „Auf dem Flusse“.

Po to atliktas Bacewicz Diver-tismentas styginiams sudarė ryškų kontrastą, nes buvo kupinas įvairių garsinių efektų. Kūrinių meistriškai perteikė „Kremerata Lettonica“.

Visą dviejų dienų festivalio programą užbaigė Avdeevos ir „Kremerata Baltica“ įtaigiai, savo stipria energija užburiančiai traktuojamas Schnittke’so Koncertas fortepijonui ir styginiams su neįtikėtiniais virtuoziniais efektais, mediatyviais epizodais ir keistais skambesiais.

Kaip ir pirmosios programos pabaigoje, ir šį kartą bisui nuskambėjo nežinomo autoriaus (Anonimas) dedikacija Alfredui Schnittke’i su paslaptiniais pianino garsais iš už pagrindinės scenos.

Norisi padėkoti Paliesiaus dvaro šeiminkui, medicinos profesorui, daktarui, įmonės „Diagnosticinės sistemos“ vadovui Juliiui Ptašekui ir jo puikiai komandai, sugebėjusiai surengti tokį solidų festivalį, už galimybę mėgautis talentingų muzikos meistrų muzikavimu. Skambiausi aplodismentai – maestro Gidonui Kremeriui!

Šokio dienoraščiai

Vasara

HELMUTAS ŠABASEVIČIUS

Birželio 26 d.

„Didonė ir Enėjas“ („LNOBT Open“)

Jau ketvirtą vasarą Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras savo sezoną pratęsia atvira ore – Valdovų rūmų kieme vykstančiame festivalyje „LNOBT Open“. Lai kina scena, ant grindinio tame pačiame lygyje sustatytos žiūrovų kėdės – ne visai tinkamos sąlygos šokio meno suvokimui, kai net ir įtempęs kaklą ir aukštai iškėlęs galvą ne visada matai svarbiausią šokėjo instrumentą – kojas. Henry Purcello operą „Didonė ir Enėjas“ pastatė Vengrijos menininkai: režisierė ir choreografė Dóra Barta, scenografė Ildi Tihanyi, kostiumų dailininkė Andrea Kovács ir šviesų dailininkas Józsefas Pető. Judesys spektakliui suteikė plastinės dinamikos ir veiksmo intrigos. Operoje dalyvavę šokėjai Gabrielle Emily Aidulis, Vykintė Dilbaitė, Lukas Dirsė, Gustas Navickas, Vaiva Paukštė, Aretas Piaseckas, Urtė Siniauskaitė, Indrė Stasiūnaitė, Ignas Šmitas ir Robertas Vinik (kai kurie – buvę ar esami Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentai) įveikė režisierės ir choreografės užduotis (jiems prireikė ištvermės, judesių tikslumo bei sinchroniškumo) ir tapo reikšminga sceninio reginio dalimi.

Liepos 2 d.

„Reverb’as“ (Klaipėdos festivalis)

Šių metų Klaipėdos festivalio se najame elinge programą papuošė naujas uostamiesčio baleto trupės darbas: du šokio spektakliai, sujungti vienu pavadinimu – „Reverb’as“. Šio angliško žodžio su prilipdyta lietuviška galūne reikšmę tenka aiškintis žodyne – sąvoka „dirbtinis garso fonas“ deklaruoja tai, ko siekė kūrėjai, tačiau labiausiai jų sumanymus atskleidžia pati šokio kalba. Pirmas kūrinys – trečiasis Lietuvoje sukurtas dabartinio Klaipėdos baleto trupės meno vadovo Gajaus Žmavco darbas (po kompozicijos „Starfall“ ir trečiosios spektaklio „Dona Kichotė“ dalies). Nors jo pavadinimas įmantrus – „Audio Unit“, pats kūrinys padarė gerą įspūdį choreografijos ir vaizdų koncepcija: aiškūs, tikslūs, griežti judesiai ir jų kombinacijos pratęsė, įvaizdino besikartojančias muzikines formas, o šokėjų lytį niveliuojantys kostiumai, grimas bei Andriaus Stasiulio šviesų dizainas padėjo kurti racionalų, fizinį spektaklio pavidalą, kurį nuo monotoniškos išgelbėjo gerai apskaičiuota trukmė bei nedideli solistės Oleksandros Borodinos energiška aktyvaus šokio intarpai. Visa Klaipėdos muzikinio teatro trupė scenos erdvėje buvo sukomponuota taip, kad visai nekrito į akis skirtingi

šokėjų fiziniai duomenys, išryškėję nusilenkimų metu. Artistų judesiai buvo vieningai intensyvūs, ryškūs, o puikiai valdoma fizinė energija padėjo kurti intuityviai suvokiamą spektaklio metafizinį turinį.

Po pertraukos rodytas britų choreografo Douglaso Lee kūrinys „Callisto“. Pavadinimas pirmiausia primena iš antikinės mitologijos pažįstamą nimfą, vieną iš daugybės dievo Dzeuso (ar Jupiterio) meilės aukų, tačiau pats choreografas nurodė siekęs asociacijų su Saulės sistemos planeta Jupiteriu ir Kalista kaip viena šios planetos palydovų. Kad ir kaip ten būtų, šis epizodas, kurį atliko devyni šokėjai, ir kostiumais, kuriuos sukūrė pats choreografas, ir vaizdiniu sprendimu (dominavo tamsiai žali tonai) tarytum taikėsi ir prie Klaipėdos geografinės padėties, siekdamas sukurti jūros gelmių įspūdį. Mintis po vandeniu kreipė ir šokėjų nešiojami keli keisti butaforiniai kalmarus primenantys padarai. Jie tik iliustravo kūrinį, nesuteikdami jam jokių reikšmingų

prasmų ir patvirtindami, kad derinti objektą ir šokį (o ypač tokį, kokį kuria Lee) yra gana rizikinga ir kažin ar perspektyvu. Juo labiau kad duetinėse kombinacijose buvo užtektinai paslaptingų gyvybės formų užuominų, kurių grėsmingus pavidalus išraiškingai perteikė šokėjai. Derindamas statiškas pozas ir gaivališkas judesių slinktis, choreografas kartu su garso takelio autoriumi australų menininku Nicolasu Sávva sukūrė organišką, estetiniu požiūriu vientisą visumą, kurią papildė paslaptinga Stasiulio šviesų partitūra.

Rugpjūčio 10 d.

„A la Luna“ (Klaipėdos festivalis)

Šis teatralizuotas koncertas, kurį jungė mėnulio tema, taip pat sunkiai įsivaizduojamas be šokėjų, kurių padedami trys operos solistai galėjo kur kas išraiškingiau perteikti dainuojamų kūrinių mintis. Kad ir kokie išraiškingi būtų ant dūmų uždangų projektuojami Vesos Obolėvičiūtės sukurti vaizdai ir



Scena iš teatralizuoto koncerto „A la Luna“

nuolat kintanti Stasiulio pasiūlyta šviesų ir šešėlių dramaturgija, gyvas, čia ir dabar gimstantis šokėjų judesys tapo tuo energijos tiltu, kuris veiksmo metu buvo nutiestas tarp atlikėjų ir žiūrovų. Choreografė Inga Briazkalovaitė, vertikaliojo šokio Lietuvoje pradininkė ir kūrėja, šios stilistikos elementus integravo į bendrą koncerto sistemą – kelios akrobatinės kompozicijos buvo rodomos ant žiūrovų zonoje į viršų kylančių metalinių elingo konstrukcijų.

Rugpjūčio 31 d.

Paskutinė vasaros diena – slenkstis į rudenį, kai savo naują

sezoną pradeda ne tik Lietuvos, bet ir kitų šalių baleto trupės. Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro spektakliuose nuo šio rudens matysime keletą naujų šokėjų: jais tapo Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyriaus absolventės Gabrielė Šinkūnaitė, Tėja Daujotaitė, Smiltė Mazūraitė, Austėja Medekšaitė, Yeva Shportuk, taip pat kanadietis Aidenas Bazylnskis.

Pirmasis link šimtmečio artėjančio Lietuvos baleto sezono spektaklis – „La Strada“ pagal italų kompozitoriaus Nino Rotos muziką – ragina prisiminti XX a. pasaulio kino garsenybės Federico Fellini šedevrą „Kelias“ (kodėl šitaip negalėjo vadintis spektaklis?), kurį dar 2018 m. sukūrė vokiečių choreografas Marco Goecke. Beje, filmas šiais metais švenčia septyniasdešimtmetį.

Visada įdomu sekti artimiausių kaimynų baleto naujienas, juo labiau kad pastaraisiais dešimtmečiais pastebimai susiformavo tam tikra kūriniais, menininkais ir idėjomis besikeičianti baleto kultūros erdvė, kurią sudaro Lenkija, Lietuva ir Latvija. Latviai baleto sezoną pradėjo jau rugpjūčio 18 d. taip pat Goecke’s baletu „Nižinskis“ pagal Frédéricą Chopiną ir Claude’o Debussy muziką (spektaklis pirmą kartą buvo pastatytas 2016 m. Štutgarte, o premjera Rygoje įvyko 2022 m.). Pirmoji šio sezono latvių baleto premjera numatyta lapkričio 2 d. – tai dviejų veiksmų baletas „Kazanova“, kurį pagal Kerry Muzzey muziką stato britų choreografas Kennethas Tindallas (tai šio menininko 2017-ųjų kūrinys Lidse, Didžiojoje Britanijoje, dirbančiai Northern Ballet trupe).

Didysis teatras Varšuvoje sezono atidarymui rugsėjo 6 d. numatė Krzysztofo Pastoro baletą „Drakula“ (Australijos baleto trupė pirmą kartą spektaklį parodė 2018-aisiais, Varšuvoje jis pastatytas 2022-aisiais), o spalio 25 d. įvyks baletas „Peras Giuntas“ premjera – ši Slovėnijoje dirbančio rumunų choreografo Edwardo Clugo, kurį žinome iš Klaipėdoje pastatytų spektaklių „Stabat Mater“ ir „Šventasis pavasaris“), kūrinį jau matėme Vilniuje, kai 2018 m. LNOBT scenoje viešėjo Latvijos nacionalinės operos baleto trupė („Pero Giunto“ premjera Slovėnijoje įvyko 2015 m.).



Scena iš operos „Didonė ir Enėjas“



Scena iš šokio spektaklio „Audio Unit“

M. ALEKSO NUOTRAUKOS

Kas ganosi juodose lankose?

„Ultraficción Nr. 1 / Fracciones de tiempo“ festivalyje „ConTempo“

GUSTĖ VYŠNIAUSKYTĖ

„Pagrindinė festivalio žvaigždė“, „stipriausias šių metų „ConTempo“ programos pasirodymas“ – taip buvo skelbiama dar iki Barselonoje kuriančio dueto „El Conde de Torrefiel“ spektaklio „Ultraficción Nr. 1 / Fracciones de tiempo“ parodymo Obelynėje. Išties, skamba intriguojančiai: nei aktorių, nei tradicinės scenos, užtat – ekranas, tekstas, muzika, gyvūnai... ir dar gamtoje! Tai nekantraudami aptarinėja besirenkantys ar jau ant medinių suolų įsitaisę žiūrovai. Obelys, kurių tiek daug aplink, tikriausiai sodintos čia gyvenusio gamtininko, profesorius Tado Ivanausko. Ši mintis nuteikia ypač romantiškai.

Prieš renginį visus pasveikina tarptautinio scenos menų festivalio „ConTempo“ vadovė Gintarė Mastekaitė ir darsk patikina – „Ultraficción Nr. 1 / Fracciones de tiempo“ iki šiol rodytas tik keturiuose Europos miestuose, taigi labai ypatingas. Ji primygtinai prašo spektaklio metu nesinaudoti telefonais ir nefilmuoti, nefotografuoti. Stebuiosi, kad šio prašymo, regis, paklusniai laikomasi. Kurį laiką žiūrovai – ištikimi festivalio lankytojai ar atvykę tik šį vakarą – dar gali pasišnekučiuoti. Tol, kol tampa sunku įžiūrėti vieniems kitų veidus. Tada juodame ekrane išnyra balti žodžiai.

Juodos lankos, baltos avys? Kas išmano... Avys vėliau išties pasirodo. Gyvos. Vis dar bandau suvokti, kuo jos čia dėtos. Vis dėlto laike ir erdvėje susipynusios istorijos išmoningai įtraukia, o „juodos lankos“ tamsoje paskendusioje Obelynėje sutirština paslapties pojūtį ir įsuka vaizduotę. Būtent ji yra svarbiausias šios patirties komponentas: „ribota vaizduotė veda į smurtą“, – teigia menininkai Tanya Beyeler ir Pablo'as Gisbertas, 2010 m. Barselonoje įkūrę trupę „El Conde de Torrefiel“ („Torefielio grafas“). Šveicarijoje gimusi Beyeler dirbo aktore, o vėliau susidomėjo šokiu

bei dramaturgija, Gisbertas Valensijoje studijavo filosofiją, paskui – dramaturgiją Madride; abu jie įvairių apdovanojimų pelnę, pripažinti kūrėjai. Įvardindamas fikciją kaip „viską, kas nėra būtina gyvybei, bet yra būtina gyvenimui“, spektaklio dramaturgiją ir režisūrą sukūręs duetas retoriškai klausia: kur išnyksta riba tarp fikcijos ir tikrovės?

Kūrinio istorijų apie virš Viduržemio jūros skrendantį lėktuvą ir tuo pačiu metu jūroje plaukiančią migrantų valtį siužetai gana primityvūs, tačiau pateikiama konkrečių smulkmenų apie lėktuvo keleivius (jaunuolis iš Ispanijos į savo užrašų knygutę rašo 2 mm tušinuku, o penkerių metų berniukas spalvotais pieštukais piešia spektaklį tarp medžių) bei laivu plaukiančiuosius (jaunas vyras nusifotografuoja ir įkelia nuotrauką į instagramą, moteris migdo kūdikį, niūniuodama lopšinę). Iš pažiūros mažareikšmės, tokios detalės įtraukia publikos vaizduotę į šiek tiek kontroliuojamą, bet gana laisvą žaismę, o kartu kiekvienas iš apibūdintų keleivių charakterizuoja ir bendrą grupės dinamiką bei nuotaikas. Metonimijų šių metų „ConTempo“ spektakliuose gausu.

Paaiškėja, kodėl buvo svarbu sulaukti saulės laidos ir viso to, kas apgaubia drauge su tamsa: be juodo ekrano, sutemose daugiau nelabai kas matosi, tad grupių „Radiohead“ ir „Low“ dainos skamba gyviau, o baimė ir smalsumas sustiprėja. Anksčiau nei keleiviai bei įgula sužinome, kad lėktuvas suduš, ir nujaučiame, jog laivo likimas taip pat tragiškas, tačiau kol tai neparašyta juodu ant balto (tiksliau – baltu ant juodo), tokia baigtis neatrodo tikra. Ar nuojauta būtina gyvybei, ar gyvenimui? Istorijos pabaiga lieka atvira, tik ekranas staiga nušvinta baltai ir pasklinda dūmai.

Avis, baltas ir juodas, vaiko du aviganiai ir švilpukas. Jos išjudina, pradžiugina iškvėpti pamiršusius žiūrovus, ir 2000 pirštų (pačioje



M. PLEPIO NUOTR.

„Ultraficción Nr. 1 / Fracciones de tiempo“

pradžioje buvo pasakyta, kad spektaklyje yra 200 žmonių su 200 galvų, 400 rankų, tiek pat kojų ir t.t.) tiesiasi link minkštų, šiltų gaurų, išgelbėjusių nuo mąstymo apie tai, kas iš tiesų ką tik nutiko (ypač kai šokinėdamos viena per kitą avys pralekia palei pat kojas). Nebereikia galvoti apie kitų pirštus, žarnas bei smegenis. Net jei kartu su statistika buvo pateikti ir konkretūs veikėjų paveikslai, net jei su kažkuo buvo galima tapatin-tis. Be trumpos atgaivos bei galimų pritempti banalių metaforų (turiu omenyje bėgančius „su banda“), avių pasirodymas neatrodo pakankamai motyvuotas. Jis, žinoma, užlieja šiluma ir vienkartinį džiaugsmu, vis dėlto nesinori tikėti, kad tai tėra triukas žiūrovų palankumui laimėti. Daug dėmesio spektaklio pradžioje skirta norint įtikinti, kad visa, ką matysime, – melas, fikcija, o ne realybė. Nors medžiai, mediniai suolai ir dangus atrodo labai įtikinamai, jie sukurti. Bet avys, net jei „netikros“, galėjo ir nelakstyti. Reikšmingos potekstės tai nesuteikė, o streso gyvūnams bei rūpesčių festivalio organizatoriams, tikiu, pridėjo per akis.

Šis spektaklis – įvietinto (*site-specific*) meno pavyzdys. Turint omenyje, kad jis pastatytas 2021-ųjų Santarkandželo festivaliui, o Italijoje minėtas formatas – gana dažnas, pernelyg nestebina, jog kita ekrane pasirodanti istorija pasakoja tai, kas vyksta čia pat, už kelių žingsnių esančiame restorane. Sėkmingai užbaigusi projektą čia linksminasi tarptautinė filmo kūrėjų komanda. Vokietis prie pulto įsismagina: viskas pradeda siūbuoti nuo elektroninės muzikos, net medžiai aplinkui. Ivanausko obelis apšviečia automobilio lempas – „ConTempo“ technikos vadovas važiuoja į restoraną paprašyti, kad pritildytų muziką: žiūrovai negirdi „Ultraficción Nr. 1 / Fracciones de tiempo“ spektaklio! Kai staiga nuo medžio bumbteli obuolys, jo kritimas irgi atrodo surežisuotas. Ekrane pateikiamo teksto, muzikos ir aplinkos simbiozė įtraukia, panardina. Tik kodėl istorijų fragmentai paleidžiami atskirai plūduriuoti tuose dviejuose šimtuose smegenų, jų nesusiejant aiškesnėmis povandeninėmis srovėmis?

Ekrane perskaičius paskutinę istoriją apie moterį, einančią per dykumą parnešti savo šeimai vandens, ekranas pradeda mirkčioti skirtingomis spalvomis – taip seniau mirgėdavo kompiuteriai. Nuorodų į šiuolaikybę, prasidedančią 10-ajame dešimtmetyje, apstu. Tai ne visada pagirtina, tačiau, be abejonės, masina. Kai šviesos nukrypsta į publiką, 400 rankų dar ilgai guli nejudėdamos. Ar jau laikas ploti? Pagaliau nusprendžiama, kad taip, bet plojimai skuboti ir ne itin audringi, žmonės pradeda skirstytis. Ar iš fikcijos taip suskubo grįžti į tikrovę? Antroji plojimų banga – taip pat be didelio entuziazmo. Neaišku, kam ploti, kai niekas neateina nusilenkti. Ir vis dėlto sunku suprasti tokias reakcijas – nepatenkinęs visų sukeltų lūkesčių, „Ultraficción Nr. 1 / Fracciones de tiempo“ buvo šių metų „ConTempo“ žvaigždė. Galbūt „Vidinis paveikslas“, naujesnis „El conde de Torrefiel“ kūrinys, rudenį sudrebins ir „Sirenų“ festivalį?

TEKSTO AUTORĖ – TARPTAUTINIO SCENOS MENŲ FESTIVALIO „CONTEMPO 2024“ JAUNŲJŲ KRITIKŲ DIRBTUVIŲ DALYVĖ

Premjeros

Łukaszo Twarkowskio spektaklis „Quanta“ LNDT

Rugsėjo 13 d. Lietuvos nacionalinis dramos teatras (LNDT) 85-ąjį teatro sezoną pradės premjera Didžiojoje salėje. Naują spektaklį „Quanta“ pristatys režisierius Łukaszas Twarkowskis, kuris savo tarptautinę karjerą pradėjo būtent LNDT – 2017 m. jo sukurtas spektaklis „Lokis“ pelnė net keturis „Auksinius scenos kryžius“.

2020 m. Twarkowskis pakvietė į visai kitokio formato spektaklį „Respublika“, kuris vyko „Kino klasteryje“ ir panardino žiūrovus į veiksmą, įtraukė juos į alternatyvių



Spektaklio „Quanta“ repeticija

F. LÉDÉ NUOTR.

išgyvenimo būdų ieškančios komunos gyvenimą. „Sukurti tokį spektaklį kaip „Respublika“ pandemijos metu atrodė beprotiška mintis. Vis dėlto ta vizija išsipildė ir tapo Łukaszo Twarkowskio vizitine

kortele, atvedusia jį į garsiausių nūdienos Europos kūrėjų gretas, o LNDT vardą įrašė tarp svarbiausių prodiuserių, kurie ne tik kviečiasi didžiausias teatro pasaulio žvaigždes, bet ir patys padeda

joms užgimti“, – sako LNDT generalinis direktorius Martynas Budraitis.

Šįkart režisierius telkiasi į kvantinės fizikos temą ir vėl nori įgailinti visas žiūrovų jusles: „Manęs nedomina tai, kas vyksta scenoje, mane domina tai, kas vyksta žiūrovų galvose. Todėl naudojame hibridinį teatro metodą, pagal kurį jungiame skirtingas priemones – garso dizainą, muziką, triukšmą, ribas tarp vaizdo projekcijų, kino, gyvos vaidybos ir choreografijos, kad sukurtume unikalią patirtį, surastume unikalią kalbą, kuri jau nebeprezentuoja scenarijaus, nebepasakoja istorijos, o veikia sensoriniais lygiais.“

„Quantoje“ žiūrovai atsidurs tarpukario laikų viešbutyje Šveicarijos

kalnuose, kuriame per vieną parą nutinka labai keisti dalykai. Sutrinka fizinės erdvės ir laiko savybės. Sutrikimą patiria ir patys viešbučio svečiai – kvantinės fizikos mokslininkai su antrosiomis pusėmis, menininkai ir kiti lankytojai. Kažkas ima keistis jų atmintyje, nuostatose, emocijose, troškimuose. Niekas nesupranta, kas dedasi.

Ką reiškia sąvoka „kvantas“? Žodis *quantum* (dgs. *quanta*) lotyniškai reiškia „kiek“. Fizi-koje kvantas apibūdina mažiausią porciją, kokią galima turėti. Gyvenimą sudaro įvykių kvantai. Įvykiai vyksta vienas po kito, susirikiuodami į tam tikrą istoriją. Vadiname tai gyvenimu, biografija,

NUKELTA Į 7 PSL.

Ką pasirinkti – dramblį ar banginį?

Anželika Cholina, Martynas Rimeikis ir Birutė Letukaitė

ŽILVINAS DAUTARTAS

Ne paslaptis, jog dalis žmonijos anksčiau buvo įsitikinusi, kad žemė laikosi ant trijų dramblių. Kita dalis manė, kad žemę palaiko trys banginiai. Dabar bent jau dauguma žino, kad žemė sukasi pati. O ant ko laikosi Terpsichorės pasaulis? Ant dramblio ar ant banginio? Aš renkuosi banginį. Tikrai ne dėl jo masės, juk dramblys ne ką mažesnis. Bet prisiminkime, kaip juda tiek vienas, tiek kitas, – jų judėjimas skiriasi kaip žemė ir dangus. Ir nieko nuostabaus, kad šokio deivės Terpsichorės valdas galima lyginti su jūromis ar vandenynais. Kaip ir visos jūros bei vandenynai, Terpsichorės valdos taip pat pasižymi gyventojų įvairove. Faunos gausa tik dar kartą įrodo, kad procesai, vykstantys gamtoje, tarsi atspindi evoliuciją. O evoliucija žymia dailimi priklauso nuo tų, kurie atsiduria avangarde. Lietuvos Terpsichorės atveju – tai ryškiausių šokių kolektyvų vadovai. Teatleidžia man tie, kurie nepatenka į mano gal ir subjektyvų trejetuką. Paguosdamas nepatenkintiems siūlau pasinaudoti olimpiniais principais – įskaitiniais, pelnančiais taškus laikyti patekusius į pirmąjį aštuntuką. Juk jie vietas nuo ketvirtos iki aštuntos užsitarnavo tikrai ne už gražias akis. Vieni įkūrė privačias baletų mokyklas, kiti – akademijas, dar kiti sugebėjo įregistruoti net privačius teatrus. Toks šokio entuziastų (nesvarbu, kokio šokio – klasikinio ar šiuolaikinio, modernaus ar gatvės su daugybe savo atšakų) aktyvumas ir skatina šokio, kaip meno srities, augimą, nepaisant tų kliūčių, kurias dosniai pažeria realus kultūrinis gyvenimas. Tiksliau, jo finansavimas. Gal kas girdėjo, kad valstybė ar savivaldybės finansškai paremtų privačias šokių mokyklas ar privačius teatrus? Man neteko. Žinau, kad finansškai remiami privatūs vaikų darželiai ir didžiosios privačios (karališkos) mokyklos.

Bet grįžkime prie Terpsichorės „jūrų marių“. Kaip ir visose jūrose bei vandenynuose, čia gyvena ar plaukioja ne tik banginiai, bet ir kiti kūrybos dalyviai. Galima sutikti delfinų ir orkų, tunų ir kalmarų, ir taip toliau, ir taip toliau. Čia galima rasti ir Lietuvos Didįjį Barjerinį rifą (Lietuvos nacionalinis operos ir baletų teatras, LNOBT) su daugybe egzotiškų, spalvingų gyventojų. Tiesiog negali atitraukti akių. Tikiuosi, kad lietuviško „Rifo“ neištiks Didžiojo Barjerinio rifo likimas – grėsmė išnykti. Ten kaltas klimato atšilimas. O čia? Gal vis labiau populiarėjanti nauja modernaus šokio „atžala“ – sėdmens „tremolo“ – paprasčiausia vibracija. Juk tai nauja, todėl ir žavu. Esu įsitikinęs, kad vienas tų banginių, ant kurių laikosi Lietuvos Terpsichorės pasaulis, – Anželika Cholina. Baletmeisterė, choreografė, režisierė, pedagogė, A|CH šokio teatro steigėja ir vadovė. Nežinau, kaip apibūdinti šią unikalią asmenybę Lietuvos kultūriniame gyvenime. Kad ji reto talento kūrėja, galinti įgyvendinti savo idėjas, deganti troškimu kurti ir gebanti užkurti kitus, niekas neužginčys. Bet to vis vien per mažai, kad suvoktum, kokią misiją ji atlieka. Nuostabu tai, kad Cholinai ta misija ne kažkieno paskirta, o pačios numatyta sau ir, svarbiausia, sėkmingai atliekama. Nevardysiu tų choreografijos šedevrų, pradedant baletu spektakliu „Barbora Radvilaitė“ ir baigiant choreografinę miniatiūrą „Juodoji gulbė“. Tai reikia matyti ir jausti.

Iki šiol negaliu užmiršti renginio, skirto M.K. Čiurlionio menų mokyklos jubiliejui, kai Šokio teatro scenoje buvo parodytas dar vienas Cholinos choreografijos šedevras „Jūra“ pagal Čiurlionio simfoninę poemą. Sukrėtė ne tik šokių efektyviai sukurta Baltijos jūros pakrantė, dar neliesta civilizacijos, ir ošiančios bangos, tam pasitelkiant mokyklos Baletų skyriaus jaunesnių klasių mokinius. Ne mažiau pribloškė ir tai, kaip choreografė sugebėjo taip paveikti mažuosius atlikėjus, kad scenoje matėme profesionalų

kordebaletą, kurio gali pavydėti ne vienas teatras. Kai galvoju, kur slypi Cholinos kūrybinė sėkmė, prisimenu vieną jos frazę: „Mano teatre grožis užima svarbią vietą. Esu moteris, todėl visi mano spektakliai labai emocionalūs ir gražūs. Visuose spektakliuose labai svarbus estetiškas vaizdas.“

Jei jau pradėjome kalbėti apie banginius, prilaikančius Terpsichorės „jūras marias“, prisiminkime dar vieną „banginį“, nuo kurio veiklos ne mažiau priklauso ir šokio meno ateitis. Tai LNOBT baletų meno vadovas Martynas Rimeikis. Užaugęs M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baletų skyriuje, subrendęs LNOBT kaip atlikėjas, jaunasis meno vadovas tarsi įkūnija jaunosios kartos norus ir tikslus. Žurnale „Bravissimo“ (2020 2/3) Rimeikis taip įvardijo savo siekius: „Mano tikslas tęsti klasikinę tradiciją ir tuo pat metu gyvai reaguoti į pokyčius. <...> Norėčiau daugiau spektaklių, sukurtų specialiai mūsų trupei, kad nebūtume tik jau egzistuojančių kūrinių atkarto-tojai.“ Prieš keletą metų ta proga rašiau: „Sprendžiant iš choreografo kūrybinio braižo, jo prioritetų, galime tikėtis, kad jis nesiūlys mums savų klasikinio paveldo redakcijų.“ Ką gi, mano lūkesčiai išsipildė. Gaila, bet to negaliu pasakyti apie Rimeikio norus nebūti „atkartotojais“. Gal tokios aplinkybės susiklostė, gal tuos norus įgyvendinti trukdo pirmtakų išpareigojimai? Juk repertuaras planuojamas kelerius metus į priekį. Kad ir kaip būtų, Rimeikis sėkmingai įgyvendina savo sumanymus, lieka ištikimas pasirinktai krypčiai. Geriausias įrodymas – baletų spektaklis „Procesas“ pagal rašytoją Franzą Kafką. Patekti į pasaulinę meno rinką ne taip ir paprasta. Tad galima ir toliau sieti viltis dėl šokio meno ateities Lietuvoje.

Liko dar viena laisva vieta šiam „banginių“ triumviratui. Pretendentų į ją yra pakankamai, tad gal bendromis jėgomis ieškokime geriausio. Aš siūlau Birutę Letukaitę, ilgametę ir vienintelę Kauno šokio teatro „Aura“ įkūrėją bei vadovę. Už



Jonas Laucius ir Nora Straukaitė baletu „Barbora Radvilaitė“ (choreografė Anželika Cholina)

M. ALEKSOS NUOTRAUKOS



Ernestas Barčaitis ir Jeronimas Krivickas baletu „Procesas“ (choreografas Martynas Rimeikis)



Scena iš šokio spektaklio „Sprendimas“ (choreografė Birutė Letukaitė)

S. BATUROS NUOTR.

tai, kad nuo 1981 m. pirmo viešo pasirodymo visuomenei Letukaitė liko ištikima savo kūriniiui ir savo suvokimui apie šiuolaikinį šokį. Per tuos keturis su viršum dešimtmečius

„Aura“ išliko šiuolaikinė, tik išaugo, subrendo, tapdama bene ryškiausia šiuolaikinio šokio trupe.

O gal turite vertesnę kandidatūrą? Svarstykime.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

likimu. Kiekvieną istoriją valdo laikas, tai jis lemia, kad istorijos tampa suprantamos.

Spektakliui pjesę rašo Joanna Bednarczyk: „Kvantinę fiziką laikau filosofiniu, egzistenciniu, prasminiu mokslu. Manau, kad kvantinė fizika turi įdomią istoriją. Ryškiausi, labiausiai stebinantys atradimai ir naujos formulės pasirodė per du pasaulinius karus ar tarpukariu. Tie atradimai buvo pritaikyti karybai, dėl šio mokslo pasiekimų atsirado atominė bomba. Bet, mano nuomone, filosofinės ir egzistencinės šio mokslo implikacijos nepaveikė

žmogiškosios perspektyvos. Na, bent jau ne tokiu lygiu, kaip paveikė Newtono atradimai, kurie įtvirtino kapitalizmo ideologiją. Kvantinė fizika yra visiškai priešingas dalykas. <...> Vadovaudamiesi antropocentrinio, kapitalistinio požiūriu žmonės mano, kad žino viską ir gali rasti priežasties bei pasekmės ryšį, bet kvantinė fizika moko, kad esama dalykų, kurie yra tiesiog atsitiktiniai ir parodo, ką reiškia gyventi ne galutiniame, ne deterministiniame pasaulyje.“

„Kvantinė fizika labai įdomi dėl to, kad reikalauja kitokio mąstymo, turi pamiršti viską, ką žinojai apie fiziką. Pradėjęs galvoti apie kvantinę

fiziką žmogus mano, kad ji tiesiog neįmanoma, nes paremta kontradikcijomis, neturi logikos. Vis dėlto galima atrasti, kokia ji graži, nes suteikia galimybę tikėti laisva valia. Ji teigia, kad subatominiame lygyje dalykai yra atsitiktiniai. Ir nori tikėti, nori netikėti, bet tiesiog nėra jokios priežasties. Tai gali priversti tave jaustis prislėgtą arba ypač laimingą, nes nėra predeterministinio mąstymo būdo. Tai nesibaigiantis procesas, vykstantis dabar“, – sako režisierius Twarkowskis.

Spektaklyje vaidina su režisieriumi jau dirbę aktoriai: Vainius Sodeika, Nelė Savičenko, Rytis Saladžius, Airida Gintautaitė, Rasa Samuolytė, Algirdas Dainavičius,

Martynas Nedzinskas, Gediminas Rimeika, taip pat prisijungia nauji vaidmenų kūrėjai – Rimantė Valiukaitė, Arūnas Vozbutas, Aistė Zabolaitė ir Marius Čižauskas.

Spektaklio scenografas – „Lokio“ ir „Respublikos“ dekoracijas sukūręs Fabienas Lédé, vaizdo projekcijų autorius – irgi nuolatinis Twarkowskio bendražygis Jakubas Lechas, kostiumų dailininkė – Svenja Gassen, kompozitorius – Lubomiras Grzelakas, šviesos dailininkas – Eugenijus Sabaliauskas, choreografas – Pawełas Sakowiczius.

„Quanta“ kuriama bendradarbiaujant su „Onassis Culture Athens“ (rudenį numatyti spektaklio rodymai Graikijos sostinėje), taip

pat su tarptautiniu teatro festivaliu „Boska Komedia“, Antverpeno „De Singel“ teatru ir Nacionaliniu Brno teatru Čekijoje, spektaklio rėmėjas – Adomo Mickevičiaus institutas Lenkijoje. Spektaklio sukūrimą remia LR kultūros ministerija, dramaturginius tyrimus parėmė „Onassis AiR“, spektaklio partneris – „NewError“.

LNDT spektaklio „Quanta“ premjera įvyks Didžiojoje salėje rugsėjo 13, 14 dienomis. Spalio mėnesį spektaklis bus rodomas Atėnuose, gruodį – Krokuvoje, o vasarį – vėl Vilniuje.

PAGAL LNDT INF.

Beveik telegrafu iš Venecijos bienalės

Mano penki geriausi paviljonai ir kiti

PAULINA PUKYTĖ

1. Lenkija. Ukrainos menininkų grupė (Atvira grupė: Yuriy Biley, Pavlo Kovach, Anton Varga), manau, turėjo gauti „Aukstinį liūtą“. Tai, kad žiuri niekaip neapdovanojo ir neatžymėjo šio paviljono, dar kartą primena mums, kad bienalėje (vis tiek) dominuojančios Vakarų valsybės, kartu su plačiausiai šiemet reprezentuojamais postkolonijiniais *Global South*, nelaiko Rytų Europos valstybių buvusiomis kolonijomis (nors jų išsilaisvinimas vyksta net ir šiandien). Kolonizatoriai atsiprašinėja tik savų kolonijų. Bet šiame paviljone gerai yra jau tai, kad, Lenkijoje neperrinkus į valdžią ultra-dešiniųjų, lenkai skubiai nurašė jau išrinktą konservatyvų ir antieuropietišką savo šalies kandidatą į bienalę ir vietoj jo pasikvietė ukrainiečių menininkus. Jų kūrinys jaudina ir sukrečia ne vien tuo, kad matome karą išgyvenusius (vis dar išgyvenančius) ukrainiečius, pasakojančius savo patirtis per įvairių karo garsų pamėgdžiojimą balsu, bet ir tuo, kad menininkai priešais šias videoprojekcijas pristatė daugybę mikrofonų ir kviečia žiūrovus kartoti tuos garsus nelyg karaokėje. Niekas, žinokite, nekartoja. Nedrįsta. Tiesiog negali. Ir tuo akivaizdžiu negalėjimu sukuriamas dar didesnis kūrinio poveikis. Net nekilo ranka ten fotografuoti ar filmuoti.

Verta paminėti ir Ukrainos paviljoną (į mano penketuką nepatenka), kurį, tiesą sakant, buvo sunku surasti, net ir atėjus į pastatą, nurodytą žemėlapyje. Manau, nemažai bienalės lankytojų į jį net neužėjo, nes nepastebėjo to siauro koridoriuko kažkur už Singapūro. Paviljonas atrodo keistai, visas išmuštas drobininiu audeklu, jame – kelių skirtingų menininkų ir labai skirtingų prieigų kūriniai, kurie tarsi vienas kitą paneigia, ar bent jau nepadedą vienas kitam. Ekspozicija atrodo taip, tarsi būtų rastas pigus būdas ją greitosiomis sumesti. O gal toks ir buvo tikslas? Gal jiems atrodo nepadoru išlaidauti karo metu? Kaip visiška priešingybė, pavyzdžiui, itin prašmatniai atrodančiam (nekariaujančios) Australijos paviljonui. Vis dėlto čia eksponuojamas menininkų poros Andrii Dostlievo ir Lia Dostlievos kūrinys „Paguodžiantis darbas“ (turbūt taip verstinas pavadinimas „Comfort Work“) labai stiprus, nes netiesmukas, daugiasluoksnis ir daugiaprasmis: eilėje TV ekranų matome aktorius, menininkų prašymu vaidinančius „vargšus ukrainiečių pabėgėlius Europoje“.

2. Egiptas. Į Egiptą neretai net neužsukama, nes „nieko gero ar šiuolaikinio ten nebus“. Šį kartą menininkas ir kuratorius Waelas Shawky sukūrė nuostabiai paveikią, tiesiog užburiančią ekspoziciją. Tema lyg



Wael Shawky, „Drama 1882“, Egipto paviljonas. 2024 m.

P. PUKYTĖS NUOTRAUKOS



CATPC, „Tarptautinis šventvagystės ir šventumo šventimas“, Olandijos paviljonas. 2024 m.

ir ta pati kaip visos 60-osios bienalės – kolonializmas, – bet Egipto menininko požiūris nėra vienpusis, čia užklausiame ir nacionaliniai mitai, pasakojama ne tik apie Vakarų Europos imperijų darbelius kiršinant tautas ir mažumas, bet ir apie pačių egiptiečių kolaboravimą, melą ir korupciją. Bet svarbiausia, kad tai daroma gryniausiu meno kalba – ne dokumentikos, kaip dabar dažnai įprasta meno projektuose, o vizualumo, dirbtinumo ir subjektyvumo kalba, – nors kūrinys ir paremtas istoriniais faktais. Ritmiška choreografija, užburiantis operos vaizdo dirbtinumas (gerąja prasme) ir tobula produkcija kartu ir įtraukia, ir sukuria atstumą, ir taip sugeba visškai įtikinti. Pasikartojantys, sulėtinti ir su dekoratyvinti operos veikėjų judesiai šiek tiek primena Philipo Glasso „Achnateno“ pastatymą Metropolitan operoje, tačiau čia dar yra ir papildomas ironijos dėmuo. Šis derinys užvaldo ir vizualiai, ir konceptualiai – taip, kad neprabėgi pro šalį su „viskas aišku“ mintyse, kaip pro labai daug ką šioje bienalėje, o tiesiog negali atsitraukti. Tamsioje erdvėje, kurioje rodoma operos „Drama 1882“ videoprojekcija, dar stūkso ir keisti mediniai objektai bei iškreiptų formų lentynos su kažkokiais artefaktais. *Artifice* kalba galinga kalba.

3. Olandijos paviljonas taip pat labai įtaigiai sprendžia visuotinę šios bienalės temą. Į paviljoną pakviesta buvusios Olandijos kolonijos – Kongo – menininkų grupė CATPC, kuri iš savo meninės veiklos pajamų įsigijo buvusią

kolonijinę plantaciją ir jau keletą metų stengiasi atversti išnaudojimo nualintą jos žemę atgal į dosnią gamtos turtų oazę (postplantaciją): „Šventąjį mišką“. Pavadinta „Tarptautiniu šventvagystės ir šventųjų šventimu“ paviljono erdvė pilna ne tik objektų – skulptūrų, vaizduojančių tikras, simbolines ir mitines figūras bei pasakojančių kolonijinio išnaudojimo ir pasipriešinimo jam istorijas, – bet ir stipraus kvapo. Iš pradžių net neaišku, iš kur tas kvapas, bet pasirodo, kad molinės atrodančios skulptūros išlietos iš plantacijų išnaudojimo produktų – kakavos ir palmių aliejaus. Svarbu ir tai, kad menininkai, kritikuodami muziejinį „baltą kubą“ kaip eksploatacijos įrankį, išreiškia abejonę taip pat ir savo vaidmeniu, reflektuoja savo dalyvavimo šiame paviljone ir šioje bienalėje situacijos konfliktškumą bei savo atsakomybę už gautas

privilegijas, kai kiti jų bendruomenės nariai vos išsiverčia. „Mes nežinome, ar geros intencijos pasieks trokštamą rezultatą“, – sako vienas iš menininkų.

4. Estija. „Vilko valanda“. Labai verta keliauti į tolimiausią Venecijos kampą, *Cannaregio* rajoną (XVI–XVIII a. Venecijos žydų getą), pamatyti ir patirti Estijos paviljono. Menininkė Edith Karlson pasirinko savo instaliacijos ekspozicijai šią apleistą Švč. Mergelės Marijos Atgailautojų bažnyčią (kažkada buvusią buvusių prostitučių prieglauda) pirmiausia dėl ten esančios didelės duobės grindyse, į kurią sunkiasi vanduo. Ji instaliavo toje duobėje siurbliuką, kuris siurbia, iškelia ir po to vėl atgal varvina kanalo vandenį, kurdamas vieną parodos garso takelio dalį (yra ir kiti garsai, yra ir muzika). Šalia duobės – keistos gipsinės undinės žuvų galvomis. Toliau esančiuose kambarėliuose – gipsinė dvigalvė katė, katės pėdutės, įspaustos keraminėse grindų plytelėse (kada?), didžiulė gipsinių veidų galerija, keisti pusiau daiktai, pusiau gyviai spintelėje stiklinėmis durelėmis, kurioje ir vėl garsas – kažkas dunksi ir zirzia. Bet pagrindinė parodos dalis yra pagrindinėje didžiojoje bažnyčios erdvėje, kur trys milžiniškos gipsinės figūros labai įtikinamai perteikia buką agresiją prieš nesuprantamą „kažką“: *you kill what you fear, and you fear what you don't understand*, – kažkada paauglystėje man labai įstrigo grupės „Genesis“ dainos žodžiai. Agnė Narušytė labai taikliai aprašė šias figūras – jų bruožai kažkokie užmuilinti, tarsi negalime gerai jų įžiūrėti „vilko valandos“ prietemoje. Būtent tuo neaiškumu šios figūros taip stipriai veikia. To, deja, nebūna galima pasakyti apie kai kurias kitas instaliacijos figūras ir objektus: trys „atgailaujančios“ moterys, daugybė gandrų, molinės žvakidės ir pan. savo estetika gerokai skiriasi nuo trijų didžiųjų. Ar savo realistiškumu (nors ir tyčia dirbtiniu – matosi atliejų siūlės) jos nepaneigia tos „vilko valandos“ neaiškumo? Man tai pasirodė silpnoji visos ekspozicijos vieta. Kažko čia vis dėlto atrodo per



Edith Karlson, „Vilko valanda“, Estijos paviljonas. 2024 m.



Koo Jeong A, „Odoramos miestai“, Pietų Korėjos paviljonas. 2024 m.

daug. Kažkas per daug teatriška, butaforiška. Be to, muša vyrai, o atgailauja moterys. Ar dėl to, kad taip išties ir yra? Tačiau kai erdve keliauja geltonas spindulys, kartais nušviečiantis kurią nors instaliacijos dalį, ir kai jis krinta ant vieno iš agresorių veido, tai išties labai paveiku.

5. Australija. Gavo „Aukstinį liūtą“. Įspūdinga ir paveiki menininko Archie Moore'o instaliacija, bet yra joje kažkas labai šalto, stabdančio emocijas. Galbūt tai tam tikras „persistengimas“, tai, ką anglai vadina *overproduced*: per gerai, per didingai, per tvarkingai. Pavyzdžiui, baltos „dokumentų“ krūvos ant didžiulio balto stalo tokios kietos ir taisyklingos, kad atrodo (o gal ir yra?) tiesiog medinės. O gal emocionalesniam kūrinio patyrimui trukdo ir tai, jog prieš įeinant į paviljoną kiekvienam lankytojui paaiškinama, kad viduje yra rašalu nudažytas vanduo ir kad į jį reikia neįlipti. Man atrodo, būtų geriau to nežinoti. Nepakenktų truputį neaiškumo, netikrumo, netikėtumo. Gal netyčinis vieno kito žiūrovo atsistojimas ant negilaus netvirto paviršiaus galėtų virsti kūrinio dalimi? Kita vertus, „baseinas“ su juodu vandeniu tiesiog galėtų būti instaliuotas tokiu būdu (pavyzdžiui, mažesnio perimetro arba šiek tiek aukščiau), kad nereikėtų tų nuolatinių perspėjimų. Beje, perspėjimai „nesiartinti“ prie performanso dalyvių (nors niekas ir neketino artintis) šiek tiek sumenkino ir Pierre'o Huyghe'o parodos poveikį *Punta della Dogana* erdvėje (kuri nėra Venecijos meno bienalės dalis).

Labiausiai nuvyllė Austrijos paviljonas. Nesuprantama, kodėl, vykstant neišprovokuotai Rusijos agresijai prieš kitą valstybę, trečia valstybė nusprendžia pasikviesti į savo paviljoną būtent rusų menininkę, nors ir seniai gyvenančią Austrijoje. Taip, ji išvyko iš Rusijos, bet dar 1989 m., iškart po to, kai griuvo geležinė uždanga, taigi ne dėl karo, o dėl to, kad galėjo. Tai ta pati menininkė Anna Jermolaewa, kuri savo 2015 m. videofilme „Leninopad“ („Leninokrytis“) rodė, kaip visiems be išimties jos kalbintiems Ukrainos gyventojams gaila, kad jų

NUKELTA Į 9 PSL.

Garsų, vaizdų ir pojūčių sūkuriai

Valkininkuose

Apie šiuolaikinio meno festivalį

KRISTINA STANČIENĖ

Valkininkų (Varėnos r.) šiuolaikinio meno festivalis „Sūkuriai“, kurio premjera įvyko birželio 29 d., – tai ką tik išsiritęs iš kiaušinio kūrybinis eksperimentas, sugalvotas Žilvino Landzbergo ir įgyvendintas kartu su vietos kultūros centro darbuotojais. Formaliai – tai projekto „Garsas nebūtinai muzika“ dalis, o kalbant paprastai dzūkiškai – *atajo mincis*, ir...

Pagrindinė festivalio renginių idėja – apie sename istoriniame XIV a. miestelyje ištinkančius atradimus ir būdus į juos pasinerti per kūno, skonio, lytėjimo, judesio potyrius, nugrimztant į aplinkos ir į savęs paties stebėjimą. Praeities pažadinimas per intuityją ir vaizduotę šiuo atveju labai svarbus. Valkininkai, tiesa, išsaugojo dalį savo didybės ir unikalumo – baltą dvibokštę klasicistinių architektūros formų bažnyčią su akmenimis grįsta aikšte, jaukias spindulinio plano gatveles, kuriose dar yra daug autentiškų prieškarinio medinių namukų, leidžiančių gana tiksliai įsivaizduoti senovišką miestelio gyvenimą. Tačiau labai daug miestelio savasties negrįžtamai dingę, buvo sunaikinta, sudeginta, paslėpta arba tyčia pakeista ar subjaukota.

Be to, sūkuriai – tai kažkas gamtiško, stichiško ir tiesiogiai susijusio su vandeniu. Iš tiesų čia teka ir subėga net trys upės: Merkys, Šalčia,

Geluža. O Merkiu, kaip pagrindine vietos vandenų „magistrale“, iš Valkininkų galėtume nuplaukti ir iki pat Merkinės. Festivalio ateities planuose toks žygis yra numatytas, kaip simbolinė kelionė į karališką miestą iš ne mažiau karališkos, tačiau kol kas dar ne tokios žinomos ir populiarios vietovės. Juk Valkininkuose apie 400 metų veikė dvaras – Vytauto Didžiojo medžioklės pilis, padovanota sutuoktinei Julijonai ir vėliau priklausiusi valdovų šeimoms, su išplėtotais amatais, žuvivaisai skirtais tvenkiniais, ginklų kalykla. Miestas, turėjęs Magdeburgo teises, buvo tikras traukos centras, istorinių mūšių, okupacijų, politinės ir teritorinės įtakos zonų susikirtimo vieta. Tad kitas tikslas, kiek banalesnis, bet ne mažiau svarbus – išjudinti stereotipą, kad „tikroji“ Dzūkija prasideda kažkur ties Marcinkonimis ar Zervynomis, o visa kita yra tik nelabai įdomios pakelės teritorijos. Miestelis įsikūręs šalia populiaraus magistralinio kelio A4, kuriuo dažniausiai lekia Druskininkus, Merkinę, nuosavas sodybas ir savaitgalio pramogas – miško žygius bei ypač populiarias keliones baidarėmis. Norėtusi, kad Valkininkai susikurtų savo „sūkurius“, kuriais įtrauktų pakeleivius, sugundytų užsukti ir pabūti čia.

O jeigu kam įdomu, kodėl Landzbergas ir koks jo ryšys su šiomis vietovėmis, tai Žilvinas yra Čižiūnų kaimo naujakuris. Čižiūnai – senas romantiškas kaimas, prigludęs

prie Valkininkų miestelio, su ilga akmenimis grįsta gatvele, galu į ją išrikiuotais namukais ir siaurais rėžiniais sklypais. Žilvinas savo „rėžyje“ tikrai turi ką veikti – čia suvažiavę daugybė jo kūrinių, detalių, medžiagų, na ir šiaip vasarą kaime veiklos netrūksta. Tačiau šis menininkas ir pats yra šiek tiek kaip sūkurys – kupinas idėjų, sumanymų, nuolat keliaujantis, kuriantis, konstruojantis, bendraujantis, visada veiksmo, procese. Čia, žiūrėk, jis rimtas ir ambicingas kūrėjas su įspūdinga biografija (instaliacija 2017 m. Venecijos bienalės Lietuvos paviljone, daugybė kitų tarptautinių ir vietos parodų, projektų) ir atitinkamai tvirta nuomone, kas, kaip ir kur turi vykti, o čia jau paprastas kaimo bernas, į sutartą vietą atšvilpiantis dviračiu, iš tolo plačiai visiems besišypsantis. Ir visi vaidmenys artistišškai menininko prigimčiai yra „prie veido“.

Taigi birželio 29 d. įvykęs pirmasis festivalis „Sūkuriai“ ir prasidėjo nuo linksmo ir praktiško Landzbergo viešosios erdvės objekto pristatymo paplentėje, šalia įvažiavimo į miestelį ir degalinės „Viada“, kur privačiame sklype kuriama poilsio vieta su tvenkinuku, originaliais lauko baldais (autorinis Rapolo Kavaliausko projektas). Musmirės kepurė su jos ryškiu raudonumu ir baltais taškais atkartojantis skėtis-stogelis yra funkcionali lauko prekybos darbo vieta vietos gėrybėms ar amatininkų produkcijai pardavinėti. Festivalio proga vietos turgelį čia trumpam pažaidė garsus sūrių virtuozas, o dabar ir Varėnos rajono turizmo informacijos ir verslumo centro specialistas Valdas Kavaliauskas. Buvo dieviškai skanių ožkos pieno sūriukų, šviežios naminės duonos. Šias gėrybes festivalio publika kaipmat išgrabstė, tačiau performatyvos prekybos tikslas buvo parodyti, kad galima dirbti ir taip, o ne sėdint su uogomis ar grybukais ir kartonine dėžele pakelėje. Gal vietiniai „pagaus“ stilingo, traukiančio sustoti turgaus idėją? Juk gretimo Naujųjų Valkininkų kaimo miško gėrybių turgelis jau seniai žinomas ir mėgstamas keliautojų.

Anaiptol ne klasikinio pobūdžio teatras „Playback“ su ukrainiete performansų menininke Lena Klashnykova atvežė į festivalį kūno judesio kūrybines dirbtuves, kuriose išnyksta ribos tarp aktorius ir žiūrovo, nėra scenos ir iškilmingo teatrinio jaudulio. Užtat emocijos, gyvas bendravimas ir tarsi estafetėje iš rankų į rankas perduodamas improvizacijos „kamuoliukas“ sukuria nepakartojamą atmosferą, suartinančią iki tol nepažįstamus žmones, mintis, jausmus ir asmenines patirtis.



Žilvino Landzbergo viešosios erdvės objekto pristatymas. 2024 m.

Belaukiant kitos festivalio dalyvės Saulės Grybėnaitės ir jos „Innerdance“ sesijos, Valkininkų kultūros centro salės grindys buvo nuklotos kilimais būsimai garso kelionei, kurios metu geriausia atsipalaidavus gulėti ir leistis nešamam tos akimirkos nuotakai. Atrodo, kad Saulė, plėtojanti įdomią atsipalaidavimo techniką skambant meditatyvios muzikos garsams, jau turi nemažai šios praktikos gerbėjų – salėje neliko nė vieno laisvo kilimo, o valandą trukęs vyksmas kaip reikiant panardino publiką į malonų ir gilų transą.

Elektroninės muzikos dueto „Įkalčių slėpimo agentūra“ (Algimantas Rokas Černiauskas ir Evaldas Bubinas) ir Alytaus muzikos mokyklos orkestro „Svajonė“ koncertas Valkininkų bažnyčioje vėl įsuko publiką į galingą energijos sūkurį po ramių ir atpalaiduojančių veiklų. Kinematografiška ir performatyvi muzikinė sintezė jaudino nuo pirmo iki paskutinio garso. Pasaulinių kino šlagerių – „Titanikas“, „Forestas Gampas“, „Krikštaitė“, „Misija neįmanoma“, „Karibų piratai“ ir kt. – garso takelių orkestro interpretacija skambėjo ypač iškilmingai, o kai juos pagaudavo ir perimdavo į savo rankas elektroninės muzikos „agentai“, didinga bažnyčios erdvė prisipildydavo stichiškų gamtos ir pasąmonės garsų, kuriuos vėl „sustyguodavo“ iniciatyvą atgaivęs orkestras. Muzikiniai partneriai žaidė šį žaidimą elegantiškai ir intriguojančiai. Įdomus dueto pavadinimo ir muzikinės programos su detektyviniu-kriminaliniu atspalviu sutapimas – Valkininkų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia pastaraisiais metais sulaukė daug istorikų, dailėtyrininkų, pavidosaugininkų dėmesio. Tai bažnyčioje saugomų relikvijų – šv. Bonifaco palaikų – istorijos „detektyvas“, kurį išnarpliojo dr. Sigita Maslauskaitė ir dr. Ruth Sargent-Noyes. Šv. Bonifacas šiandien turi jam skirtą knygą, kartu garsinančią ir Valkininkus, o joje išsamiai aprašomi ne tik istoriniai, menotyriniai relikvijų istorijos aspektai, bet ir palaikų tyrimai šiuolaikiniais teismo medicinos metodais.

Jau vakarėjant festivalio programą užbaigė Mykolo Piekuro projektas „Susitikimas prie archeologinio vaisių stalo“, vykęs Valkininkų Pranciškonų vienuolyno vietoje, ant išlikusių vienuolyno pamatų, kurie savo požemiuose dar slepia daug intriguojančių istorijų, nors pats XVII a. vienuolynas per karus, okupacijas buvo sugriautas. Festivalio svečiai ir dalyviai tiesiog vaišinosi ir bendravo, simboliškai pažymėdami vienuolyno vietą ir praeitį. Beje, viso festivalio metu nuolat sukosi ir specialiai šiai progai Piekuro sukurtas šiltas, jaukus žvilgsnis į miestelio istoriją – trumpametražis filmas „Apie Valkininkus ir Valkas – pasakoja dr. Žygimantas Buržinskas“. Merkinės krašto muziejaus direktorius, archeologas, istorikas jau ne pirmą kartą vykdo Valkininkų garsinimo misiją – šiemet vyko ekskursija po įdomiausią miestelio ir apylinkių vietas. Filme Buržinskas pateikia ne vieną įdomią, intriguojančią Valkininkų praeities hipotezę – kad tai buvęs miestas, apsuptas dirbtinai patvenktų upių vandens. Jis rodo vienuolyno, dvarvietės liekanas, pasakoja apie buvusius jų topografinius taškus, pastatų, patalpų išdėstymą. Filme prisimenama ir puošni, didinga Valkininkų sinagoga, sunaikinta per Antrąjį pasaulinį karą, ir visą gausią vietos žydų bendruomenę ištikusią tragediją, išlikęs senųjų žydų kapinių kompleksas.

Galima sakyti, kad festivalyje „Sūkuriai“ tiesiogiai ir netiesiogiai susitiko ir bendradarbiavo bene visi svarbiausi Varėnos krašto kultūros ambasadoriai – menininkai Algimantas Rokas Černiauskas iš Merkinės, Rūta ir Nerijus Kavaliauskai iš Naujųjų Valkininkų, kurie šiemet nebuvo festivalio dalyviai, tačiau kone visas renginio veiksmas sukosi ties jų skulptūromis: heraldiniu liūtu, žyminčiu įvažiavimą į miestelį nuo magistralinio kelio, medinių skulptūrų grupe prie kultūros centro, vienuolyno maketu prie buvusių jo pastatų. Kartu įvyko ir sėkminga naujo vietos kultūros žaidėjo Žilvino Landzbergo „inauguracija“, tikėkimės, žadanti miesteliui ir kitų originalių meninių transformacijų.

ATKELTA IŠ 8 PSL.

miestelyje nebeliko Lenino paminklo (po 2014 m. Rusijos agresijos Ukrainoje buvo pradėti masiškai versti iki tol dar daug kur mažuose miesteliuose stovėję Leninai). Būtent taip sumontuota rusės keliaujant po Ukrainą nufilmuota medžiaga, tačiau tikrai sunku patikėti, kad nebuvo manančių ir kitaip. Panašiau į minkštąją propagandą. Keista yra ir tai, ką ši menininkė rodo Austrijos paviljone. Jos kūrinyje ukrainietė mokoma šokti „Gulbių ežerą“. O kas moko? Rusė. Šių metų bienalės kontekste tai turėtų atrodyti labai ne vietoje: kolonizatorius ir toliau neša kultūrą kolonizuotajam. Ar čia yra tokios situacijos kritika? Aš jos nepastebėjau. Suprasčiau, jei būtų atvirkščiai: jei Anna Jermolaewa, pakviesta atstovauti Austrijai, būtų pasikvietusi ukrainietę, kad ją, rusę, mokytų šokti „Gulbių ežerą“. Toks galėtų būti nusilenkimas, užkalbėjimas, tarsi ilgai laukto lietaus šaukimas per sausrą. Nes juk visi laukiame nesulaukiamo to „Gulbių ežero“ būtent per Rusijos televiziją.

Apskritai įdomu pastebėti tam tikras tendencijas, pavyzdžiui,

centrinių įėjimų į didžiųjų Vakarų valstybių nacionalines ekspozicijas atsisakymą. Įspūdingiausiai tai atrodo Vokietijos paviljone, kurio didžiulis neoklasikinis fasadas užpiltas milžinišku žemių kalnu. Tokios išorinės instaliacijos, mano galva, net ir būtų pakakę, nes tai, kas viduje, jau kalba apie kažką kita ir tai man pasirodė nelabai įdomu. Pro šonines duris įėjome ir į JAV, ir į Prancūzijos, ir, regis, dar į kažkurį paviljoną. Kita ypač išryškėjusi tendencija – kviestis kitų šalių menininkus eksponuotis nacionaliniuose paviljonuose. Tokį ėjimą siūliau Lietuvai dar 2011 metais – mano (be abejo, neoficiali) idėja buvo Lietuvos paviljone rodyti vieno Baltarusijos menininko kūrinių, kuriame jis buvo pakvietęs penkiasdešimties Baltarusijos dailininkų chorą dainuoti dainas apie fiziką (Paulina Pukytė, „Gelbėjimosi ratas Lietuvos paviljonui Venecijoje“, 7 meno dienos, 2011 02 10). Nuo to laiko labai daug kas pasikeitė. Įdomu pasvarstyti, kaip toks ėjimas atrodytų ir ką reikštų šiandieninės geopolitinės situacijos ir šiandieninio Lietuvos savivaizdžio kontekste.

Venecijos bienalė veikia iki lapkričio 24 d.

Vasariškas tarp

ATKELTA IŠ 1 PSL.

rodyti neformaliose erdvėse – „Vagos“ leidyklos vestibulyje, Juditos ir Vytauto Šerių bute, Marijos Ladigaitės ir Vlado Vildžiūno namuose Jeruzalėje. Jau 1968 m. Vincas Kisarauskas rašė apie jos personalinę parodą nepublikuotoje recenzijoje: „Tokios kaip Zimblytės kūrybos apžvalgos konstatuoja naujų jėgų atėjimą, pasirodymą naujų individualybių, naujų pasaulių, kurie yra nė kiek ne blogesni už vizuotus ir išgarsintus.“¹ Bet vis tiek ją bausdavo uždarydami parodas, atšaukdami tekstilės užsakymus, nepirkdami muziejų fondams kūrinių.

Rodomas dokumentinis videofilmas primena, kokia anarchistė svajotoja monotoniškame užspausto meno pasaulyje buvo Zimblytė. Jeruzalės sodo pievoje ji klosto juostas – tai akcija, daugeliui tuomet dar nežinoma meno forma. Arba siuva milžinišką užuolaidą Maskvos Gnesinų aukštosios muzikos mokyklos scenai. Gaila, filmas nespaltotas – abstrakciją sunku įsivaizduoti vien iš pilkų pustonijų. Bet vis tiek matosi kūrinio mastas ir šalia jo besisukiojanti menininkė, tikinti tuo, ką daro, daranti tai, ko nedarė niekas. Ji ne tik tapo balkšvą kvadratą balkšvame fone, bet ir klijuoja ant kartono tarsi popierines lėkštes, tarsi spirales, dažo visa tai bronzą ir taip „Trimituoja“ (XX a. 8–9 deš.).

Zimblytė terpė drobes *tarp* savęs ir pasaulio kaip membranas,

praleidžiančias-pristabdančias jausmų srautą, padedančias juos išgirsti kitiems. Kitame Pamario galerijos namuke Eglės Ridikaitės ciklas pavadintas „Tarp“ dėl kitų priežasčių. „Tai būseną tarp buvusio ir esamo laiko, tarp ramybės, saugumo ir nerimastingos nežinios bei baimės“, – rašo kuratorė Algė Gudaitytė. Patalpa beveik be langų, tad Eglė atvėrė milžiniškus langus savo drobėmis, kurios susidėlioja į labirintą. Bet pro tuos menamus langus nieko nepamatysi – trukdo mėlynos užuolaidos, rusvos žaliuzės. Matai ne išorę, o vidų: langų kryžmas, buitiškai ant palangių sustatytus vazonėlius su gėlėmis, butelius, eglutę, laukiančią persodinimo lauke. Tik pro plyšius, pro klostes blyksi išorės šviesa, judinama medžių ir vėjo, kartais išsiskaidanti į trumpus vaivorykštės potėpius. „Viskas prasidėjo nuo vaivorykštės“ – skelbia trijų darbų pavadinimai, tarsi konstatuodami spalvinį nutikimą, estetinį pertrūkį kasdienybėje. Bet žinant „būsenos tarp buvusio ir esamo laiko“ politines užsklandas, čia gali būti užuomina į nesususijusius, kai susitarimu grįsto pasaulio griūtis Lietuvoje prasidėjo neapykanta būtent vaivorykštei.

Ant kai kurių langų likusios popieriaus juostos, kurias menininkė klijuoja ant drobės prieš purkšdama, o paskui „pamiršta“ nuplėšti

galus. Iš tiesų jos irgi užpurkštos, nes šie netvarkos skutai reikalingi kaip užuominos į kažką *tarp* dar tik sumanyto ir jau sukurto, *tarp* estetinės patirties ir langų klijavimo popieriniais kryžiais, kad jų nesugurintų bombų sukelta garso banga. Visoje parodoje dairymasis pro plyšius tarp užuolaidų primena tebesitęsiantį apgulties laiką. Jis prasidėjo pandemija, kai visi užsidarę namie ėmė remontuoti butus, kad neišprotėtų kalėjime. Ir jau kai atrodė, kad pagaliau – laisvė, rusai pradėjo plautaus masto karą Ukrainoje, ir mus verčiantį užsibarikaduoti, laukti, svarstant, ar jau sprukti, ar dar ne. Dar ne, atsako menininkė žvelgdama į saulę pro „karo skeveldrose rasto sutraiškyto plastikinio butelio kaklelio plyšį“. Taip žiūrint saulę atrodo lyg įsukta į naikinantį sūkurį, kuris drobėje virsta nuodinga gėle. Bet tarp atvertų-užvertų langų vis tiek blykstelį ryškiaspalvė viltis.

Paskui dar buvo Kaišiadorys – šiųmetė Lietuvos kultūros sostinė. Ten važiavau Algio Griškevičiaus kvietimu – pakalbėti per jo parodos „Pasiklydusio laiko šešėlyje“ atidarymą. Sovietmečiu statytas Kultūros centras nustebino: profesionalus apšvietimas išryškino kiekvieną paveikslą, objektą ir fotografiją. Griškevičius dabar gyvena Žasliuose, Kaišiadorių rajone, tad savo kūrybą parodo ir čia. Apatiniame vestibulyje prie įėjimo sukabintos kelios drobės – tarsi realistiški miestelių vaizdai ar peizažai, bet rausvas dangus ir melancholiška šviesa juos paverčia sapnais. O pavadinimai ironizuoja akivaizdybes. Tarkim, paveiksle „Stovintis vanduo“ vanduo iš tiesų „stovi“ pakeltas į vandens bokštą. „Amžinosios medžioklės plotuose“ virš kaimo iškilę bokšteliai primena koncentracijos stovyklas, kur medžiojamas buvo žmogus. Žaismingas paveikslas tampa praeities siaubais grįstos ateities vizija.

Tiesiog bežiūrint transformuojasi ir Griškevičiaus objektai – iš nužievinto lazdyno vytelių gaminiams padarai, kurių viduriuose – ne stuburas, bet kopėčios ir neįvardijamos konstrukcijos. Jie kiauři – tarsi pusiau medžiagiškos, pusiau sufantazuotos pamėklės. Kokonai, iš kurių išsisirį kažkas nematyta, kas dar tik formuojasi, kaip pastoliais uždangstytas restauruojamas pastatas. Kartais panašias vytelių konstrukcijas Griškevičius pritvirtina prie fotografuojamų žmonių kūnų, taip juos paversdamas hibridiniais padarais, tarkim, žmonėmis-paukščiais, nenuspėjamais „jais“. Ir juos fotografuoja.

Antrame galerijos aukšte objektus supa fotografijos iš įvairių Griškevičiaus ciklų. Jo tapybą galima vadinti sapno scenografija, o fotografijos sapnus užpildo herojais – tarsi mitų,



Kazė Zimblytė, „Abstrakti kompozicija“. XX a. VII deš. LNDM

tarsi pasakų personažais, kurie nepavaldūs fizikos dėsniams. Pavyzdžiui, jie gali skraidyti, vietoj sparnų prisitaisę duris, atlikti neįmanomus cirko numerius. Kitose fotografijose skarota kaimietė-Judita meiliai nukerta vyrui galvą, vietoj Kristaus nuo nuėmimo kryžiaus – nuo obels nuimama moteris. Stambūs vyrai trumpam sugrįžta į jiems per mažas tėviškes, pamedituoja ties vaikystės kūdra ir vėl išskrenda. Jau dvidešimt metų būrelis draugų susitikę kažkur Lietuvos laukuose pagal Griškevičiaus sumanymus atlieka keistus ritualus, vaidina mitinius herojus, žaidžia ir taip iškrinta iš reikalų pergrūsto laiko. Žaidimas, kaip ir performansas, steigia prasmę ir „vėl užkeri“ plokščiai funkcionuojantį naudos pasaulį transformuodamas veiksmo dalyvius, rašė Erika Fisher-Lichte². Bent akimirksnį truncančiam fotoaparato mygtuko paspaudimui ir statiskai nuotraukos amžinybei.

Pasiklausę Petro Vyšniausko muzikos ir Antano A. Jonyno eilių (skaitomų aktorius), dar užsukome į buvusį gėlių kioską, kurį trumpam okupavo trys menininkės. Jau iš lauko ryškiausiai švyti „Kapitelis“, supintas iš sidabru aplietų pelargonijų, – tai Eglės Pilkauskaitės reakcija į „pelargonijos renesansą“, kai iš senmergių gėlės ji virsta šiuolaikine puošmena. Šį renesansą ji pastebėjusi ir Kaišiadoryse kaip dėmesio savo aplinkai ženklą, tad sidabru kilstelėjo pelargonijas į gėlių elitą.

Ir tik užėjus į patį gėlių kioską paaiškėja ten kyburuojančių „tinklų“ reikšmė. Julija Pociūtė tyrinėja, kaip mezgami ar sutraukomi ryšiai su mišku. Kaišiadorių rajone yra Strošiūnų miškas, kurio pakraštyje 1941 m. rugpjūčio 26 d. buvo sušaudyti 500 žydų – vyrų, moterų ir vaikų. „Vietinės sargybos apsuptą žudyti varomų žydų koloną stebėjo vietiniai gyventojai“, – rašoma enciklopedijoje. Pociūtės tinklai – tai kamufliažas, susidaręs iš odos išpjovus etiketes, – čia įsivaizduoju numerius kareiviams, kaliniams ar gete uždarytiems žydams, dirbtinė oda tampa žmogiška. Bet odiniai tinklai „užteršti“ Strošiūnų miško medžių dulkėmis, o ir kabo ant metalinės konstrukcijos, iš kurios galų kyšo medžių gabalai. Metaloodos-medžio jungčių dirbtinumas



Eglė Pilkauskaitė, „Kapitelis“. 2024 m.

A. NARUŠYTĖS NUOTR.

tikriausiai siūlo pamatyti ir Holokaustą kaip dirbtinį konstruktą, turėjusį iškart atgrasyti nedarnumu, strigti tarp dantų kaip tos medžio atplaišos.

O štai Jurgos Juodytės sumanytą akciją vietos bendruomenei galima perskaityti kaip tos gėdingos praeities išrišimą. Ji pakvietė Paporčių kaimo gyventojus naminėmis staklėmis austi kilimėlį – kiekvienas paaudžia, prieš tai įjungęs procesą filmuojančią kamerą. Tad lieka ir visos bendruomenės sukurtas tekstilės takas, ir videoperformansas kaip „audėjų rankomis sukuriamas audinys“.

Taigi po Lietuvą išsibarsčiusios vasaros parodos nebuvo vien džiugiai vasariškos. Įviliojusios šypsenomis ir vėsumos pažadais, jos įkala pleištą kasdienybėje, steigia nejaukų *tarp*, kad sukirbėtų klausimai, vibruotų netikrumas. Jos neleidžia nurimti ir mėgautis, kaip pro Eglės nutapytas žaliuzes vidun srūvanti karo pašvaistė.

„Gėlių kioskas“ veikė savaitę.**Algio Griškevičiaus paroda veiks iki rugsėjo pabaigos.**Kaišiadorių kultūros centras
(Gedimino g. 40, Kaišiadorys)**Kazės Zimblytės ir Eglės Ridikaitės parodos veiks iki rugsėjo 29 d.**

Pamario galerija (L. Rėzos g. 3, Juodkrantė)

¹ Vincas Kisarauskas, „Apie Kazimieros (Kazės) Zimblytės tapybą“, *Tylusis modernizmas Lietuvoje 1962–1982*, sudarytoja Elona Lubytė, Vilnius: Tyto alba, 1997, p. 96.

² Erika Fischer-Lichte, *Performatyvumo estetika*, vertė Austėja Merkevičiūtė, Vilnius: Menų spaustuvė, 2013, p. 287.

Artėja ankstyvojo kino festivalis „Pirmoji banga“

Valentino Vaalos ir Teuvo Tulio kino duetas

Jau devintą kartą Vilniuje vyksiantis Europos šalių kino forumo „Scanorama“ satelitinis ankstyvojo kino festivalis „Pirmoji banga“ grįžta į „Skalvijos“ kino centrą rugsėjo 12–15 dienomis. Festivalio programoje bus rodomi įvairių šalių kūrėjų darbai, pabrėžiantys emigracijos vaidmenį formuojant pasaulio kiną. Tradiciškai žiūrovai galės mėgautis retai rodomais filmais, lydimais gyvos muzikos.

XX a. 3-iojo dešimtmečio pabaigoje kino pasaulyje pasirodė du novatoriški ir bebaimiai paaugliai, kurie visiems laikams pakeitė Suomijos kino istoriją. Abiejų šaknys buvo tarptautinės: Valentinas Ivanovas (vėliau tapsiantis Valentinu Vaala) gimė 1909 m. rusų šeimoje Helsinkyje, o Theodoro Tugai (vėliau – Teuvo Tulio) po trejų metų į Sankt Peterburgą keliaujančiame traukinyje susilaukė latvių šeima. Ilgus dešimtmečius sklاندė daugybė gandų apie Tulio kilmę, siekiančią net Turkiją, tačiau jo nepriklausomą charakterį geriausiai atspindi tai, kad jis gimė važiuojančiame traukinyje, neprisirišęs prie vienos vietos, miesto ar tautybės.

Šie du kūrybingi, bebaimiai jaunuoliai susitiko Helsinkio vokiečių mokykloje ir greitai suvienijo jėgas. Su šia draugyste išaugo įvairiapusiški kino kūrėjai ir tarsi nesąmoningai užgimė dvi Suomijos kino istorijos kryptys. Vaala vėliau rado patogią vietą Suomijos kino studijų sistemoje, o Tulio tapo visiškai nepriklausomu ir savitu režisieriumi.

Vaala kūrė filmus, kurie žavėjo tiek žiūrovus, tiek kritikus. Nors labiausiai buvo žinomas dėl savo populiarųjų komedijų ir filmų apie „Niskavuori“ sagą, kūrėjo filmografijoje yra ir itin ankstyvas feministinis filmas „Hulda iš Jurakono“ („Juurakon Hulda“, 1937), vėliau Holivude perkurtas kaip „Ūkininko dukra“ („The Farmer's Daughter“, 1947), taip pat suomių Nobelio premijos laureato F.E. Silanpää švelnios ir poetiškos dramos „Žmonės vasaros naktį“ („Ihmisen suviyössä“, 1948) ekranizacija.

Šių dviejų alkanų menininkų sąjunga simbolizuoja ir dviejų jų išlikusių nebylių filmų dualistinį pobūdį. Iš keturių kartu sukurtų vaidybinių filmų du vaizdavo romų tautinės mažumos gyvenimą, o kiti du buvo modernios dramos su tarptautiniais elementais ir įtakomis. Kitaip nei prarastų ankstyvųjų garsinių Tulio filmų, kurie sudegė per „Adams“ studijos gaisrą, niekas per daug nepasigenda dviejų dingusių nebylių filmų „Juodos akys“ („Mustat silmät“) ir „Mėlynas šešėlis“ („Sininen varjo“), nes jie buvo tarsi ankstyvos bandomosios „Klajoklio kerų“ ir „Plataus

kelio“ versijos, nė iš tolo neprilygstancios šių filmų kokybei.

Dar vienas su mūsų tema susijęs dualistinis aspektas yra Suomijos pozicija tarp Rytų ir Vakarų. Šalyje visada buvo jaučiama stipri Švedijos ir Rusijos įtaka, todėl ji nuolat siekia atrasti pusiausvyrą ir aukso vidurį tarp Rytų ir Vakarų. Pirminė Vaalos ir Tulio idėja buvo į Suomijos kiną įtraukti dar nematytos egzotikos ir pasinerti į rytietiškas įtakas pasitelkiant romų tematiką.

1927 m. vasarą jiems pirmą kartą pavyko sukurti filmą, kurį finansavo Tulio mecenatas, suomių verslininkas Armas Willamo, taip pat sutikęs jauniems kino kūrėjams perleisti savo agentūros „Fennica“ pavadinimą. Jau kitų metų vasarą buvo baigtas ir kukliai išplatintas romų tematikos filmas „Juodos akys“. Tuo metu septyniolikmetis Vaala buvo bene jauniausias režisierius pasaulyje. Tačiau jis buvo itin nepatenkintas darbo rezultatais, todėl vieną vakarą pasiėmė vienintelę filmo kopiją bei originalius negatyvus ir išmetė savo pirmąjį darbą į jūrą priešais Kaivopuisto parką.

Vis dėlto Vaala ir Tulio nenuleido rankų ir 1929 m. vasarą, pasimokę iš savo klaidų, sukūrė naują filmą apie romus „Klajoklio kerai“ („Mustalais-hurmaaja“). Temos pasirinkimas atskleidžia jaunųjų inteligentų egzotikos alkį ir tolimų kraštų ilgesį, tačiau taip pat galėjo būti padiktuotas materialinių aplinkybių: vietoj brangių dekoracijų buvo pasirinktos romų taboro palapinės ir gamtos eksterjerai.

„Klajoklio kerai“ pasakoja apie jauną ir turtingą Manjardą (Tulio), kuriuo entuziastingai žavisi dvi įsimylėjusios merginos Akris ir Glafira (Hanna Taini ir Alli Riks). Vis dėlto suplanuojamos jo jungtuvės su kitos stovyklos vadovo dukra Esmeralda (Meri Haczell). Ši prievaritinė santuoka sukuria ištisą pavydo grandinę: visi veikėjai įsimylėję, bet netinkamus žmones. Viskas išsispres tik po daugybės sąmokslų, muštynių ir pjautynių. Gyvenimas



„Klajoklio kerai“

romų tabore ima keistis ir galiausiai baigiasi tragiškai, kai Manjardas be atsako įsimyli Esmeraldą.

„Klajoklio kerai“ – tai aistringa drama, paremta to meto egzotiškų nuotykių filmų modeliais ir gerai įsipaišanti į laikmečio kontekstą. Jaunasis Vaala nuostabiai valdo pasakojimą ir kai kuriuose epizoduose išgauna įtaigių kinematografinių įžvalgų. Valentiniškas Tulio temperamentas puikiai tinka šiam vaidmeniui. Įdomu, kad Tulio aktorinis atlikimas santūresnis ir modernesnis nei daugelio to meto žvaigždžių, nutolstantis ir nuo pavyzdžiui jam buvusios žvaigždės Rudolfo Valentino ekspresijos. To priežastis gali būti Tulio kompetencijos trūkumas, privertęs jį siekti paprastumo ir vėliau pamėgdžioti aistringą Gretos Garbo stilių.

Savo trečiajame filme „Platus kelias“ („Laveata tietä“, 1931) Vaala ir Tulio atsigręžė į Vakarų įtaką ir Paryžiaus aukštąją kultūrą. Antra šio dueto visa išlikusi juosta parodo, kaip stipriai Helsinkio jaunatviška kultūrinė atmosfera buvo orientuota į pasaulietiškumą. Ankstesnių menininkų kartų dėmesio centre dažniausiai būdavo gamta ir nacionalinis epas „Kalevala“, tačiau šaltą Šiaurę pagaliau pasiekė ir modernizmo vėjai.



„Platus kelias“

Filmas prasideda klasės susitikimu prabangiame restorane, į kurį iš Paryžiaus vėluodamas atvyksta smuikininkas Antis Larto, dar žinomas kaip Antonas Lardoza. Kitą dieną jis įkalba savo draugą Erą pasiplaukioti *art deco* stiliaus baseine, o vėliau jie išvyksta į vilą užmiestyje. Čia Antonas sutinka ir įsimylinamą tvarkytoją Kirsti, bet netrukus pasirodo paslaptinga moteris iš smuikininko praeities. Tulio, kaip ir daugelis jo amžininkų, domėjosi meilės ir geismo prieštaravimais ir čia jis vaidina smuiko virtuozą, kuris daužo Suomijos ir viso pasaulio moterų širdis, bet galiausiai atsimuša į savo sielos tuštumą.

Filmo pavadinimas remiasi Biblijos ištara: platus ir šlovingas kelias veda į susinaikinimą, o išganymas pasiekiamas siaurais takeliais. Nors kino istorikas Markku Varjola lygina Teuvo Tulio įkūnytą plevėsą su Marcello Mastroianni Fellini „Saldžiame gyvenime“ („La Dolce Vita“, 1960) ir Antonioni „Naktyje“ („La Notte“, 1961), reikia pripažinti, kad „Platus kelias“ už šiuos kūrinius gerokai lengvesnis. Šis filmas parodo, kaip likimas ir emocijos gali pakreipti mus bet kuria linkme, jei nepasirenkame teisingo moralinio kelio.

Filme galima įžvelgti Vaalos režisūrinių talentą ir susidomėjimą turtinga kino raiška naudojant stambius planus, filmavimo kampų įvairovę ir šviesos bei šešėlių žaismą, kuris pranoksta nebyliojo kino pasakojimą. Tarptautinės įtakos filmui padarė Prancūzijos, JAV ir Italijos kinas, o meilės scenų emocinė ugnis artimesnė itališkoms melodramoms nei suomiškam santūrumui.

Nors to meto Suomijos kine vyravo miesto tematika, sėkmingiausi ir įsimintiniausi darbai dažnai persikeldavo ir į kaimą. „Platus kelias“ turbūt buvo pirmas suomių filmas, kuris perteikė pastariesiems kūriniams būdingą stiliaus ir išraiškos

užtikrintumą vaizduojant šiuolaikinį miesto gyvenimą. Tai gražių peizažų filmas su greitais automobiliais, stilingais kostiumais, *art deco* stiliaus interjerai ir neoni-nėmis naktinėmis šviesomis. Kai kurie interjerai, regis, labiau pri-mena Marcelio L'Herbier filmus nei tikrovę, bet tapybiški peizažai tik paryškina pagrindinio herojaus vertybinį paviršutiniškumą.

Kita vertus, autentiška aplinka suteikia šviežumo ir polėkio, pavyzdžiui, elegiškoje finalinėje Helsinkio traukinių stoties scenoje. Įžanginiame epizode apsilankome tuo metu dar naujutėlėje Irjonkatu viešojoje pirtyje ir su draugais keliaujame į pirmąjį pasaulio slidinėjimo čempionatą Salpauselkėje – filmo herojus yra ne tik smuiko meistras, bet ir pasaulinio lygio šuolininkas su slidėmis. Išradingas Vaalos naratyvo pajavairinimas mūsų laikais taip pat tampa vertinga dokumentine medžiaga iš 1926 m. balandį vykusių žaidynių.

Filmas baigtas 1931 m., kai Suomijoje buvo pradėti kurti garsiniai filmai. Jis nufilmuotas nebyliai, tačiau buvo platinamas ir nebyliosios, ir garsinės versijos. Nors pirminis garsinio kino siekis buvo pasitelkiant garsus ir muziką išgauti sklandesnę filmų tėkmę ir vientisumą, Vaala jau jaunystėje suprato sinchronizuojamų garsų galimybes ir eina gerokai toliau, išreikšdamas vaizdą sustiprinančią psichologinę gelmę.

Iki mūsų laikų išliko tik nebylioji filmo versija, bet taip pat egzistuoja beveik visa garso juosta, kurios, deja, neįmanoma tiesiogiai sinchronizuoti su filmu, net jei muzika sudėliota tinkama tvarka. Joje, pavyzdžiui, trūksta dviejų dainų, kurias atliko pagrindinė veikėja, koloratūrinis sopranas Eva Virtanen. Su savo originalia muzika filmas nebuvo rodytas beveik 70 metų. Suomijos garsinio kino pionierius Tapio Ilomäki (1904–1955) sukūrė įsimintiną valsa, tapusį pagrindine „Plataus kelio“ tema, bet didžiąją dalį muzikos pagal to meto tendencijas sudaro gerai žinomų temų rinkinys.

Nė vienas iš šių dviejų nebylių filmų nėra tobulas, bet ne tai svarbiausia. Esmė ta, kad du paaugliai, kurių gyslonis tekėjo nitratais, drąsiai žengė į nežinią ir ėmė mokytis kurti filmus. Taip jie paliko neišdildomą ir labai originalų pėdsaką suomių nebyliajame kine, o vėliau visapusiškai įsirašė į šalies kino istoriją. Vėliau jie kūrė pašėlusias melodramas, poetiškas literatūrines adaptacijas ir svarbiausius suomių kino kūrinius, tačiau šie du filmai yra tai, nuo ko viskas prasidėjo.

„PIRMOSIOS BANGOS“ INF.

Meistrystės nuobodulys

Nauji filmai – „Svetimas: Romulas“

VITALIJ BINEVIČ

Ar yra gerų filmų su moterimis? Taip kartą retoriškai paklausė mano draugas, bandydamas apginti sekstinę mintį, kad moterys negali tapti gero filmo pagrindinėmis herojėmis. Nedvejojęs nė akimirkos, iš karto pateikiau į galvą šovusį atsakymą: 1979 m. režisieriaus Ridley Scotto sukurtas filmas „Svetimas“ („Alien“). Nesiskaito, tai genialus kūrinys – teatsakė mano draugas.

Šis trumpas pokalbis puikiai atskleidžia, kokį svarbų vaidmenį kino istorijoje atliko pirmosios dvi „Svetimo“ dalys ir pati franšizė. Tai ne tik filmai, pelnę didesnę pripažinimą Scottui – po pirmosios dalies neatsitiktinai buvo ir legendinis filmas „Bėgantis skustuvo ašmenimis“ („Blade Runner“, 1982), – bet ir kūriniai, nemažai prisidėję prie feministinės kino teorijos populiarumo. Tikriausiai tik tingus kino teoretikas neaptarė visose filmų dalyse veikiančios ir Julijos Kristevos aktualizuotos objekto logikos arba neišnagrinėjo „suvyriškėjusios“ pagrindinės veikėjos Ripli (Sigourney Weaver) išvaizdos ir elgesio.

„Svetimas“ taip pat tampa įdomiu pavyzdžiu *auteur* kino teorijos kontekste. Juk vėlesni franšizės filmai, kuriuos režisavo pats Scottas, nesulaukė tokio didelio kritikų dėmesio ar kino žiūrov(ių) pripažinimo. Nors filmas „Prometėjas“ („Prometheus“, 2012) surinko per 400 milijonų JAV dolerių, jis buvo griežtai kritikuojamas dėl nelogiško

scenarijaus ir kvailų veikėjų charakterių. O kita franšizės dalis „Svetimas: Sandora“ („Alien: Covenant“, 2017) buvo vertinama kaip finansinė nesėkmė.

Kaip rodo šie pavyzdžiai ir dokumentinis kino filmas „Jodorowsky’o kopa“ („Jodorowsky’s Dune“, rež. Frank Pavich, 2013), pirmųjų dviejų „Svetimo“ dalių sėkmę lėmė ne tiek paties Scotto gebėjimai, kiek Alejandro Jodorowsky surinktos komandos, kurią vėliau perėmė Scottas, bendras talentas. Šiuo atveju net neverta svarstyti, kokią estetinę formą galėjo įgauti „Svetimo“ filmai be menininko H.R. Gigerio sukurto pagrindinio monstro Ksenomorfo.

Visi šie niuansai liudija, kad filmų peržiūra prasideda žiūrovui dar net neįžengus į kino salę. Tai ypač gerai pastebima kalbant apie naujausią franšizės dalį „Svetimas: Romulas“ („Alien: Romulus“), kurią režisavo Fede Álvarezas. Filmui tik pasirodžius kino teatruose, internete jau išplito vaizdo įrašai, kuriuose iškimi „Svetimo“ fanai prieš filmo peržiūrą vaizduoja iš krūtinės išsiveržiantį ar ant veido užšokantį ateivį. Kitaip tariant, „Svetimo“ peržiūra yra labai rimtas reikalas, o žiūrovai iš šios franšizės tikisi ypatingai daug. Vaizdinė ir garsinė filmo „Romulas“ plotmė kaip tik ir liudija, kad filmo kūrėjai bandė išlaikyti neįtikėtinai aukštą kokybės kartelę ir atliepti žiūrov(ių) lūkesčius. Filme apstu senų kinematografinių triukų, kurie iki šiol ekrane atrodo įspūdingai. Pavyzdžiui, neretai naudojami

dūmai, kurie specifiniu būdu laužo šviesos spindulius ir leidžia kurti neįprasto apšvietimo įspūdį. Nemaža dalis filmo scenų filmuota didžiulėse aikštelėse, o monstrai buvo ne kompiuteriu nupiešti, bet sukurti naudojant animatronines lėles. Nors dėl pernelyg didelio kameros mobilumo keliose filmo scenose ir pasidaro neaišku, kas vyksta, minėti vizualiniai sprendimai primena, kad kino gamyba vis dar priklauso nuo praktinių įgūdžių ir meistrystės.

Tą patį liudija ir garsinė kino filmo plotmė, kurioje meistriškai žaidžiama tyla. Pavyzdžiui, pačioje filmo pradžioje rodomas kosmoso tyloje skrendantis erdvėlaivis. Nors iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad tai visiškai įprasta ir įspūdingo nedaranti scena, kiekvienas garso režisierius paliudys, jog filmuose sunkiausia perteikti pačią tylą. Įspūdingai filme skamba ir kiti garsiniai akcentai, pavyzdžiui, androido vardu Endis (David Jonsson) įsakmiai skambantis paliepimas bėgti, panaudotas ir reklaminiame filmo vaizdo klipe. Beje, šioje vietoje aklas mokslinės fantastikos mėgėjas gali pastebėti ir intertekstualią nuorodą – androidai vadinti endžiais Philipo K. Dicko romane „Ar androidai svajoja apie elektrines avis?“, kurio ekranizacija žinoma minėtu pavadinimu „Bėgantis skustuvo ašmenimis“.

Į visą šį reginį efektyviai įtraukia ir filmo naratyvas. Álvarezas jau ankstesniame ir pakankamai neįvertintame siaubo filme



„Svetimas: Romulas“

„Nekvėpuok“ („Don’t Breathe“, 2016) parodė, kad moka dirbti su žanrine pasakojimo logika ir žiūrovo lūkesčiais. „Romule“ žiūrovas iš anksto žino, kas tuoj nutiks, – kaip ir ankstesnėse „Svetimo“ dalyse, kažkam iš krūtinės neišvengiamai netrukus išsiverš mažas ksenomorfiukas. Tačiau greitas filmo tempas neleidžia atsikvėpti ir vis tiek verčia nerimauti dėl ekrane rodomų veikėjų. Buvo įdomu stebėti, kaip šalia manęs kino salėje sėdinti mergina labiausiai įtampos kupinas scenas žiūrėjo užsikėlusį kojas ant kėdės ir prispaudusi jas prie krūtinės.

Įtampą palaiko ir klasikinės, daugelyje filmų naudojamas naratyvinės atomazgos atidėliojimas. Pavyzdžiui, filme nemažai scenų, kuriose pagrindinė veikėja Rein (Cailee Spaeny) išsigelbėja pačią paskutinę sekundę. Nors žiūrovai logiškai ir supranta, kad pagrindinė filmo veikėja negali mirti kūrinio

viduryje, įtikinamai pavaizduotos situacijos, taip pat nuosekliai parodytos kitų veikėjų mirtys vis tiek verčia nerimauti.

„Romulas“ yra itin meistriškai sukurptas ir emocionaliai įtraukiantis mokslinės fantastikos siaubo filmas. Čia taip pat pagarbiai elgiamasi su „Svetimo“ visata – filme vėl aktualizuojama motinystės siaubo tema (viena iš veikėjų neatsitiktinai nėščia), iš itin arti rodomos įvairios šlykštynės, kaip kraujas ir seilės, taip pat nuostabiai naudojama retrofuturistinė estetika (senieji analoginiai kompiuteriai). Vis dėlto abejoju, ar žiūrėčiau šį filmą antrą kartą, priešingai nei pseudoart-hauzinį „Prometėją“. Tai pernelyg aiškus filmas. Viskas čia estetiškai nugludinta ir sterilu. „Romulas“ atskleidžia paradoksalų, bet visiems žinomą tiesą – net ir meistriškai sukurta kūrinys gali kelti nuobodulį.

Monstrai ir *queer* kinas

Kviečia „Kreivės“

Rugsėjo 13–16 d. vyks *queer* kino festivalis „Kreivės“. Jis žada kelias konkursines trumpo metražo filmų programas, Laimos Stasiulionytės fotografijų parodą, tradicinį poezijos vakarą ir vakarėlį. Šių metų teminę „Monstrų“ retrospektyvą sudarė Justinas Šuliokas ir Ilona Vitkauskaitė. Monstrai kine (ir ne tik) visuomet simbolizavo priešpriešą normalumui ir savaime suprantamiems dalykams. Išreiškė tai, kas išstumta į pašamonę, kas laikoma tabu. Monstras – tai kitas, tai, kas oponuoja socialinėms normoms, tradiciniams lyčių vaidmenims, įkūnija įvairiausio plauko deviacijas, kolektyvines ir individualias baimes. Tam tikra prasme LGBTQ+ žmonės visuomet buvo suvokiami kaip monstrai ir tebėra įvairiausių baimių šaltinis – sugriausime tradicines vertybes, šeimas ir visos valstybės gerovę, dėl to pasaulis degs pragaro liepsnose!

Retrospektyvoje išryškinama, kaip keitėsi monstro tropas kine, kartu *queer* žmonių reprezentacija (nuo metaforų iki atviro rodymo) ir pati *queer* kino samprata. Tad kviečiame į vampyrų, vilkolakių ir kitokių būtybių bestiariumą!

Retrospektyvoje rodysime: „**Frankenšteino nuotaka**“ („*Bride of Frankenstein*“, rež. **James Whale**, JAV, 1935)

Šmaikštus ir makabriškas britų *queer* režisieriaus Jameso Whale’o „Frankenšteino“ (1931) tęsinys. Filmą, paremtas Mary Shelley romano fragmentu, kuriame monstras prašo draugo, trina siaubo žanro ribas. Mokslininko Frankenšteino sukurtas monstras (Boris Karloff) išgyveno per pirmojo filmo pabaigos gaisrą. Jis vis dar visuomenės atstumtasis, persekiojamas kerštingų kaimiečių, paguodą randantis tik atokiuose aklo vyro

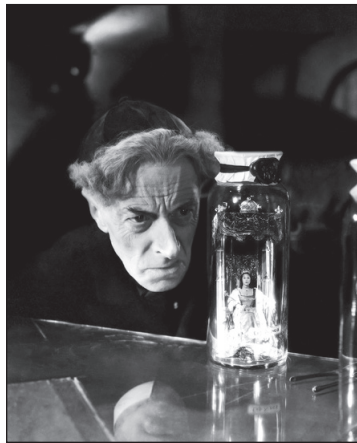
namuose. Pats Frankenšteinas (Colin Clive) išgyvena homoseksualiomis metaforomis persmeltą naktį. Iš vestuvių nakties lovos išverstas kito, dar labiau išprotėjusio mokslininko Pretorijaus (Ernest Thesiger), Frankenšteinas įkalbinėjamas sukurti „naują dievų ir monstrų pasaulį“.

Šiame ankstyvojo kino šedevru laikomame filme Whale’o *queer* jautrumas pasireiškia ne tik žanrų ribų (siaubo ir komedijos) trynimu, bet ir daugumos personažų kaip autsaiderių vaizdavimu. Taip pat aki-vaizdžia simpatija Boriso Karloffo monstrui, kuris filme rodomas kur kas žmogiškesnis nei jo kraujo ištroškę kaimiečiai. Juo labiau kad monstras pernelyg lėtas ir nerangus, kad keltų grėsmę. Praktiškai tūrite stovėti vietoje, kad jus pagautų.

„**Vampyros Lesbos**“ („*Das Mal des Vampirs*“, rež. **Jesús Franco**, VFR, Prancūzija, 1971)

Linda (Ewa Strömberg) – Stambule gyvenanti amerikietė. Po nuolat pasikartojančio sapno, kuriame ją suvilioja gražuolė vampyrė, Linda darbo reikalais išsiunčiama į mažą salą. Ten ji susipažįsta su grafiene Nadina (Soledad Miranda), naktinio klubo savininke, kurią iškart atpažįsta kaip gundytoją iš savo sapnų, ir iš tikrųjų yra jos suviliojama. Tai sužinojęs klasingas daktaras Sevardas (Dennis Price) susisiečia su Linda, tikėdamasis pasinaudoti ja ir pats tapti nemirtingas.

„Vampyros Lesbos“ – garsiausias trešinio kino klasiko Jesuso Franco, kurį Vatikanas titulavo pavojingiausiu režisieriumi pasaulyje, filmas. Tai 8-ojo dešimtmečio siurrealistinės erotikos bei siaubo kino mišinys ir bene viena įdomiausių Bramo Stokerio „Drakulos“ interpretacijų. Filmą panardina į somnambulišką pasaulį, kuriame



„Frankenšteino nuotaka“

nusitrina ribos tarp geismo, sapnų ir banalios tikrovės.

„**Pavyzdingas elgesys**“ („*As Boas Maneiras*“, rež. **Marco Dutra** ir **Juliana Rojas**, Brazilija, 2017)

San Paulo faveloje užaugusi tylioji Klara (Isabél Zuaa) atsiliepia į

NUKELTA Į 13 PSL.

Pabaisų sezonas

Krėsle prie televizoriaus

Su vasara sunku atsisveikinti, bet gyvenimo ritmas pradeda keistis. Vakare jau anksti temsta ir pamažu suprantai, kad teks susitaikyti su kalendoriumi. Nežinau, ar televizorius gali palengvinti tą susitaikymą – greičiau atvirkščiai, bet Abbaso Kiarostami (1940–2016) kūryba gali padėti susitaikyti ir su tirpstančiu laiku. 1987 m. pasirodęs jo filmas „**Kur draugo namai?**“ (LRT Plius, 7 d. 21 val.) – vienas garsiausių Irano Naujosios bangos filmų. Tai jautrus ir gilus filmas, kupinas grožio ir įtampos. Jo išeities taškas paprastas: aštuonerių metų Ahmedas atsitiktinai paėmė Mohamado sąsiuvinį ir turi jį grąžinti, nes klasės draugas gali būti išmestas iš mokyklos. Ahmedas ilgai klaidžioja ieškodamas draugo namų. Vienos dienos jo kelionė savaime tampa kaimiškosios Irano visuomenės portretu, bet kartu ir filosofine parabole apie asmeninę atsakomybę. Įspūdingiausia Kiarostami filmuose yra fikcijos ir dokumento mišinys: tai, kas vadinama kinu, gimsta tiesiog žiūrovo akyse, nes režisierius nepastebimai trina ribas tarp pasakojimo ir jo kūrimo proceso.

Seano Price'o Williamso filmo „**Saldi rytinė pakrantė**“ (LRT Plius, 12 d. 21.33) išeities taškas panašus: iš Pietų Karolinos į ekskursiją Vašingtone kartu su mokyklos draugais atvykusi Liliana (Talia Ryder) nusprendžia nuo jų atsiskirti ir lyg pasakos Alisa atsiduria stebuklų šalyje. Tai Amerika, kurią debiutuojuantis režisierius, o kartu ir vienas geriausių jaunosios JAV kartos operatorių, kūręs kartu su broliais Safdie, Abeliu Ferrara ar Alexu Rossu Perry, rodo negailėdamas fantasmagoriškų ir siurrealistinių spalvų. Liliana sutiks pankų antifašistų, „QAnon“ šalininkų, nepriklausomų kinematografininkų, subtilų Edgaro Allano Poe kūrybos vertintoją, islamistų... Sutiktus žmones sieja vienas bruožas – jie visi radikalai, įsitikinę savo teisumu. Bet

kiekvienas jų Lilianą laiko sava – politinės kovos bendražyge, gyvenimo meile ar net genialia aktore. Tik kas iš tikrųjų yra Liliana?

Trumpai tariant, laukia daug kultūros ir kino konotacijų, juk „Saldžios rytinės pakrantės“ scenarijų rašė garsus kino kritikas Nickas Pinkertonas, o amerikietiškoji svajonė filme įgyja apleisto atrakcionų parko formą: pasisupti ar pasižvalgyti galima, bet saugumo niekas negarantuoja. Tik vis pasitvirtina ir pas mus gerai žinomas paradoksas: pasirodo, „ne tokie kaip visi“ yra tokie pat kaip ir dauguma.

Nuri Bilge Ceylanas per tris valandas truncančiame filme „**Api sausą žolę**“ (LRT, 7 d. 01.50) leidžia fiziškai pajusti sustingusį laiką. Filmo herojus dailės mokytojas Sametas dirba kaimo mokykloje. Kaimas nedidelis, prie šalies sienos, todėl griežtai kontroliuojamas, žmonės čia slepia ne vieną dramą. Mokykla skurdi, kolegos paskendę kasdieniuose rūpesčiuose ir apkalbose. Bet Sametas nuolat fotografuoja ir jo nuotraukose sustabdytas gyvenimas bei žmonės – neįtikėtinais tikri. Liko pusė metų – po to jau bus galima rinktis, kur dirbti. Sametui atrodo, kad kur nors Stambule jo talentas (ar sugebėjimai) galės geriau atsiskleisti, todėl jis iš aukšto žiūri į visus, kolegos ir mokiniai jį erzina. Tai savimi ir savo teisumu įtikėjęs egoistas.

Nuobodžiaujantis Sametas susipažįsta su netoliese dirbančia anglų kalbos mokytoja Nurai (Merve Dizdar Kanuose apdovanota už geriausią moters vaidmenį). Ji vietinė, nori piešti, kažkada dirbo Ankaroje, bet per teroro aktą netekusi kojos grįžo namo. Netrukus Sametas, kartu su juo gyvenantis mokytojas Kenanas ir Nurai susidraugaus. Pamažu visiems trims atsiskleidžiantys jausmai taps ir svarbiausiu išbandymu.

TV3 (7 d. 22 val.) parodys gana netikėtą pernykštį Guy Ritchie



„Kur draugo namai?“

filmą „**Ryšys**“, kuriame režisierius prabyla apie negyjančią žaizdą – JAV karių pasitraukimą iš Afganistano ir paliktus likimo valiai su amerikiečiais bendradarbiavusius vietinius. Tą žaizdą filme įkūnija amerikietis Kinlis (Jake Gyllenhaal) ir didvyriškas jo vertėjas Ahmedas (Dar Salim). Ritchie rodo pasaulį, kuriame didžiausia vertybė yra padorumas ir kario garbė. Vis dėlto, kai nemigos kankinamas ir mintyse prie išduotų afganistaniečių nuolat grįžtantis Kinlis pateikiamas kaip visos Amerikos sąžinė ir pagrindinė „Ryšio“ metafora, tai nuskamba gana keistai. Tad norintiems pajusti tikrą jaudulį labiau rekomenduočiau seno Holivudo vilko Rono Howardo filmą „**Trylika gyvybių**“ (LNK, šįvakar, 6 d., 21 val.), kuriame atkurta prieš kelerius metus visus sukrėtusi dvylikos Tailando futbolo komandos berniukų ir jų trenerio, liūties įkalintų kalno oloje, gelbėjimo istorija.

Joe Wrightas mėgsta eksperimentuoti su literatūros klasika, nors jo „Puikybė ir prietariai“ bei „Ana Karenina“ sulaukė prieštaringų

vertinimų. Neabejoju, kad ir režisieriaus „**Sirano**“ (LRT, 7 d. 22.40) pagal Edmond'o Rostand'o „Sirano de Beržeraką“ gerbėjai nepašyktėjo priekaištų. Kita vertus, turtingų kostiumų ir įspūdingos scenografijos gerbėjai bus patenkinti, jiems patiks dainos, suteikiančios „Sirano“ seno gero amerikietiško miuziklo žavesį, o pagrindinį herojų suvaidino Peteris Dinklage'as („Sostų karai“), sugebantis išryškinti savo herojaus protą ir orumą.

Naujasis sezonas prasidėjo, bet keista, kiek nedaug naujų laidų siūlo lietuviškos televizijos. Tos pačios laidos, temos, tie patys veidai ir, bijau, tos pačios mintys. Be abejo, sezono „vinis“ bus rinkimai ir jų sukelti skandalai. Bus daug pabaisų, kelios gražuolės bei pavieniai meilės Lietuvai profesionalai, tik dėl laimingos pabaigos kažkodėl abejoju. Kad šis ruduo bus pabaisų sezonas, tapo akivaizdu jau anksčiau, kai populistai, nacionalistai ar antisemitai ėmė burtis į partijas ir rinkimų komitetus. Gerokai primirštu komjaunuolišku patosu ir žodynu padvelkęs Vilijos Blinkevičiūtės

pasirodymas rugsėjo 1-osios „Savaitėje“, regis, tik patvirtino gandus, kad laimėjimu jau patikėję socialdemokratai pasirenge dalytis valdžia su „Nemuno aušros“ pažadintais fašisteliais. Tik bijau, kad lietuviai ne prancūzai, sugebantys susivienyti, kai horizonte išskyla reali radikalių dešiniųjų grėsmė. Mes – taiki, nors ir susipriešinęsi, konsumerizmo malonumais vis dar besidžiaugianti tauta. Garbiname prezidentus, sportininkus ir visokio plauko virėjus bei virėjas. Todėl, matyt, tik mane pašiurpino vasarą perskaityta „Delfi“ antraštė: „Mamų virtuvė. Rasos Lukaitytės-Vnarauskienės ir jos dukros Kotrynos šonkauliai su BBQ padažu“. Iš visko sprendžiant, ta mama ir dukra pasidalijo ne visais savo šonkauliais ir toliau džiugins kulinarinių naujienų ištroškusią tautą. Kaip ir Nemuno aušrininkai, beje, pasirenge dalytis ne šonkauliais, o savo dvokiančiais viduriais.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

ATKELTA IŠ 12 PSL.

turtingos vienišės Anos (Marjorie Estiano) skelbimą padirbėti namų šeimininke ir dar negimusio moters kūdikio aukle. Iš pradžių suabejojusi Klaros tinkamumu ir gabumais, Ana vis dėlto priima nepažįstamąją. Tarp moterų užsimezga romanas. Tačiau Anos elgesys keičiasi, o ypač padidėja jos apetitas mėšai. Berniukas turėtų gimti per pilnatį. Lemtingoji naktis negrįžtamai pakeis Klaros gyvenimą. Tarp siaubo, melodramos, pasakos, miuziklo ir politinės alegorijos laviruojantis „Pavyzdingas elgesys“ suskirstytas į dvi dalis: pirmoji – turtingame



„Titanė“

rajone gimusio vaiko laukimas, antroji – šio keisto vaiko gyvenimas skurdžiam rajone. San Paulo priemiestyje vilkolakio mitas įgauna naują kvėpavimą.

Kartu kurianti pora Juliana Rojas ir Marco Dutra eksperimentuoja įvairiausiais žanrais ir laužo nusišlovėjusias taisykles. Jiems rūpi socialinės dilemos, rasinė nelygybė,

praraja tarp turtuolių ir skurdžių, bet jų fantastiškame pasaulyje žmonės vis dar geba mylėti, pasiaukoti ir užjausti.

„**Titanė**“ (, *Titanė*, rež. Julia Ducournau, Prancūzija, 2021)

Po vaikystėje patirtos avarijos Aleksos galvoje buvo įmontuota titano – karščiui ir smūgiams itin atsparaus metalo – plokštelė. Suaugusi mergina (Agathe Rousselle) jaučia vieno kiečiausių metalų poveikį – polinkį prie piromanijos ir destrukcijos, nevaldomą sekso... su automobiliais potraukį. Hormonų ir benzino mišinys jos kūne kelia agresijos bangas. Orgijas keičia kruvinas žiaurumas, o kai istorija, atrodo, jau pasiekė kulminaciją, įvyksta keistas susitikimas.

Julios Ducournau „Titanė“ – antras moters režisierės filmas, pelnęs „Auksinę palmės šakelę“. Ducournau demonstruoja išskirtinę drąsą. Ji atmeta konvencijas, gerą skonį ir padorumą, maišo žanrus – iš slasherio (angl. *slasher*) „Titanė“ virsta kūno siaubo filmu ir galiausiai intymia šeimos drama. Panašias transformacijas išgyvena ir pagrindinė filmo herojė. „Titanėje“ susimaišo lyčių tapatybės, kūniškumas, metas ir mašinos bei svarstymai apie siaubą, kurį kelia kūnas ir šeiminiai santykiai.

Daugiau informacijos <https://festivaliskreives.lt/>.

„KREIVIŲ“ INF.

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

Paroda „Gražuolės, pamėklės ir samurajai.

Japonijos popkultūros tradicija nuo Edo laikotarpio ukijo-ė iki XX–XXI a. mangos, animės ir sūpā furatto“

Rūtės Merk darbų paroda „Pažadai“

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji. Iš Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui dovanotos Vladimiro Tara-sovo kolekcijos“

Paroda „Lenkai tebetapo: paveikslai iš MO-CAK rinkinio“

Menininkų dueto „Pakui Hardware“ – Neringos Černiauskaitės ir Ugniaus Gelgudos – paroda „Tolimas rūpestis“ Andy Sweeto fotografijų paroda „Ten, kur nesibaigia vasara“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „(Ne)akademikas. Boleslovas Rus-seckas“, skirta dailininko 200-osiomis gimimo metinėms

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus*Arsenalo g. 3A*

Paroda „Chagall. Picasso. Ernst. Keramika ir gobelenai“

Dariaus Hecqo-Cauquilo darbų paroda „Grįžimas prie ištakų“

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

iki 6 d. – paroda „Neįrėmintos: Leis, Tabaka, Rožanskaitė“

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Paroda „Pasaulio dydžio Lietuva: mūsų migracijos istorija“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Monikos Radžiūnaitės tapybos darbų paroda „Ir aš tik žmogus“ Algimanto Kezio fotografijų paroda „Miestovaizdžiai“

Signatarų namai

Pilies g. 26

Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgi-mimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“ Paroda „Lozoraičių Lietuva: kai asmeniška tampa politiška“

Gedimino pilies bokštas

Arsenalo g. 5

Gedimino pilies bokšto ekspozicija

Buvusi areštinė

T. Kosciuškos g. 1

Paroda „Spąstai su centriniu šildymu“

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20

Juvelyrinių dirbinių paroda „Filum granum“

Pilininko namas

Arsenalo g. 1

Ekspozicija „Suprasti Lietuvą“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Paroda „Ukrainos laisvės simboliai“ Tarptautinė graviūrų paroda „Nuo pasaulio sukūrimo iki apokalipsės“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Mažonoje salėje – Baltijos šalių meno paroda „Žemyn triušio urvu“ Instaliacija „Įkūnytos emocijos“ iki 8 d. – paroda „Šito pas mus nėra. Inty-mumas, normos ir troškimai Baltijos šalių mene“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Paroda „Lietuvos balsas Šaltojo karo me-tais: lietuvių koplyčios Vašingtono Nacio-nalinėje šventovėje ir Šv. Petro bazilikoje Vatikane“

Lietuvos meno pažinimo centras

„Tartle“

Užupio g. 40

Paroda „Vien šventieji“

Sapiegų rūmai

L. Sapiegos g. 13

Istorinė ekspozicija „Istorijos kapsulė“ Mindaugo Navako skulptūrų paroda „Porcelianas rūmams“ Paroda „Užuovėja“

Šiuolaikinio meno centras

Vokiečių g. 2

nuo 6 d. – Baltijos trienalės paroda „Ta pati diena“

VDA parodų salės „Titanikas“

Maironio g. 3

Antano Gudaičio (1904–1989) paroda „Kom-pozicijos“, skirta menininko 120-osioms gimimo metinėms

VDA galerija „Akademija“

Pilies g. 44

iki 12 d. – Dominyko Sidorovo darbų paroda „Morse“

VDA galerija „Artifex“

Gaono g. 1

VDA Mados dizaino katedros studentų paroda „Klostės. Tapatybės ir kontekstai“

VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“

Maironio g. 6

Roko Janušonio paroda „Doghouse“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

Paroda „Nepatogus Vilnius“

Adomo Galdiko muziejus

Arklių g. 20–1

Adomo Galdiko kūrinių paroda „Ritualinė gamta“

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

Sigitos Maslauskaitės-Mažylienės piešinių paroda „Iš budėjimų“

Prospekto galerija

Gedimino pr. 43

Grupinė fotografijos paroda „reStart“

Galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

2-osios tarptautinės meno ir mokslo trienalės „UFNA: Nenuspėjamos ateitys / Unpredictable Futures“ paroda „Under the Surface / Po paviršiumi“

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

Aistės Kirvelytės tapybos paroda „Įspūdos“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1

iki 14 d. – Artūro Mitino paroda „Saviveikla“

(AV17) galerija

Totorių g. 5

Nerijaus Ermino paroda „Vox Dei“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

Sauliaus Paukščio fotografijų paroda „Vaizdai aplink“ Gusto Jagmino tapybos paroda „Iš Raugyklos gatvės“

Teatro, muzikos ir kino muziejus

Vilniaus g. 41

Paroda „Klajojančios žvaigždės: žydų teatras Lietuvoje 1910–1943“ Parodos „Išvažiuoju! M. Dobužinkio kelio-nių vadovas“ pirma dalis (Italija)

Muziejaus kieme – „Kino teatras – slėptuvė nuo gyvenimo“

Samuelio Bako muziejus

Naugarduko g. 10 / 2

Paroda „Samuelis Bakas. Paryžius ir Roma, 1956–1965“ / Eglė Ridikaitė, „Atidengimai“ Leo Ray paroda „Kasdien“

Lietuvos žydų kultūros ir tapatybės muziejus

Pylimo g. 4 A

nuo 6 d. – Idos Chwoles ir Richardo Bilano paroda „Pozityvas – negatyvas“

Energetikos ir technikos muziejus

Rinktinės g. 2

Interaktyvi paroda „November. Alpha. Tango. Oscar.“ Paroda „Archimedas ir jo laikas“

VVJ meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

iki 15 d. – Paroda „Vasara galerijoje“

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

Paroda „Monika Jagusinskytė. Valgymo Ritas“

Aleksandro Šiekštelės fotografijų paroda „Scosso vive“

Paroda „Šiuolaikinės estų vaikų knygų iliustracijos“

Ekspozicija „Vilties Prezidentas Stasys Lozoraitis“

Paroda „Tel Avivo pakrantės meditacija“ Paroda „Išblokštieji: pasitraukimo į Vaka-rus patirtys 1944–1952 metais“

Lietuvos medicinos biblioteka

Kaštonų g. 7

Antano Gabrieliaus Dervinskio skulptūros ir grafikos darbų paroda „Burbulas“

Nacionalinė filharmonija

Aušros Vartų g. 5

Paroda „Mame-lošn“

Vlado Vildžiūno galerija

Lobio g. 6a

Paroda „Jeruzalė. Šeši dešimtmečiai sode: Kazė“

Užupio inkubatoriaus galerija

Užupio g. 2A

iki 13 d. – Dano Hermouet personalinė paroda „Blyškus mėlynas taškas“ („Pale blue dot“)

Jono Meko vizualiųjų menų centras

Malūnų g. 8

iki 8 d. – Marijos Teresės Rožanskaitės paroda „Ekologinė klausa“

TSEKH galerija

Vytenio g. 6

Emilijos Žukauskaitės paroda „Boiling Souls“

Galerija „Atletika“

Vitebsko g. 21

Grupinė paroda „Disciplinos“

Meno erdvė „Editorial“

Latako g. 3

Urtės Janus ir Paweło Olszewskio paroda „Still Life“

AP galerija

Užupio g. 24

iki 15 d. – Rasos Deveikytės paroda

„Bla bla bla“

„Contour Art Gallery“

Dūmų g. 5

Raimondo Gailiūno tapybos ir Dianos Re-meikytės tekstilės paroda „Dienoraščiai“

Vilniaus baltarusių muziejus

Vilniaus g. 20

Tuščio popieriaus paroda iš VBM archyvo

Bernardinų sodas

Maironio g.

Mindaugo Navako lauko skulptūrų paroda „5 objektai (2)“

VU botanikos sodas Kairėnuose

Kairėnų g. 43

Dailininkų plenero „Vakarienė ant žolės“ paroda „Veidas“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

Paroda „labirinte“ meninink(i)ų knygos ir leidiniai“

iki 8 d. – paroda „Geltona moteris. Antano Samuolio (1899–1942) retrospektyva ir inspiracijos“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Tarptautinė Vilniaus tapybos trienalė

A. Žnuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus

V. Putvinskio g. 64

iki 15 d. – Osvaldo Jablonskio akvarelių paroda „Improvizacijos“

Maironio lietuvių literatūros muziejus

Rotušės a. 13

Dioramų paroda „Amžino įšalo žemėje“ Paroda „KaBinkis“, skirta „Keturių vėjų“ šimtmečiui ir Kaziui Binkiui Kęstučio Navako 60-ies metų jubiliejui skirta paroda „Mes silpnesni už daiktus“ Paroda „Lietuva brangi“, skirta Dainų šventės šimtmečiui paminėti

Meno parkas

Rotušės a. 27

Tarptautinė Vilniaus tapybos trienalė: Prancūzijos ir Ispanijos menininkų paroda „Café Europe“

Kauno fotografijos galerija

Vilniaus g. 2

Mildos Drazdauskaitės paroda „Damos, bo-bulės ir visi kiti“

Juozo Zikaro namai

J. Zikaro g. 3

Atnaujinta Juozo Zikaro darbų ekspozicija

KLAIPĖDA

Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

P. Domšaičio kūrybos nuolatinė ekspozicija „Visada kelyje“ Paroda „Angelina Banytė: modernios fres-kos ir mozaikos klasikė“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

Didžioji Vandens g. 2

nuo 6 d. – grupinė paroda „4 ašys“ nuo 7 d. – tarptautinė meno ir mokslo trienalė „Nenuspėjamos ateitys. Vanduo / Unpredictable Futures. Water“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

iki 7 d. – Pėterio Sidaro (Ryga) personalinė paroda „Nenutrūkstamas judėjimas / Mo-vement continues“

Laikrodžių muziejus

Liepų g. 12

Paroda „Florentempus“

Baroti galerija

Didžioji Vandens g. 2

Augusto Bidlausko grafikos paroda „Po žmogaus“ Eglės Kulbytės keramikos paroda „Neriskopai“

ŠIAULIAI

„Laiptų“ galerija

Žemaitės g. 83

„Kultūrinis litvakų peizažas“: Solomono Teitelbaumo, Elenos Nonos Zavadskienės, Aleksandros Jacovskytės ir Adasos Skliu-tauskaitės (1931–2023) kūrybos paroda

Dailės galerija

Vilniaus g. 245

nuo 7 d. – Aukštaitijos dailės paroda „Metamorfozė“

Fotografijos muziejus

Vilniaus g. 140

Ekspozicija „Laisvę fotografijai!“

PANEVĖŽYS

Panevėžio miesto dailės galerija

Respublikos g. 3

Panevėžio tarptautinės fotografijos bie-nalės „Žmogus ir miestas 2024. Nūdienos kontekstai“ paroda Latvijos menininkės Silvos Linartės (1939–2018) paroda „Lengvumas“ iš Rothko muziejaus rinkinių *Keramikos paviljone* – 10-osios tarptauti-nės emalio meno bienalės „Vilnius 2024“ paroda

Fotografijos galerija

Vasario 16-osios g. 11

Virginijaus Malčiaus piešinių, skulptūros ir animacijos paroda „Tuščios sūpynės“

„Stasys Museum“

Respublikos a. 40

Paroda „Icon–O–Stasys“

DRUSKININKAI

M.K. Čiurlionio namai-muziejus

M.K. Čiurlionio g. 35

Nomedos Čiurlionytės paroda „Angelų vienybė“

V.K. Jonyno galerija

Turistų g. 9

Paroda „Jonynų giminės fenomenas“

PALANGA

UTENA					
Utenos kraštotyros muziejus					
<i>Utenio a. 3</i>					
Lilijos Valatkienės darbų paroda „Saga apie Lietuvą“					
Paroda iš muziejaus fondų „Mainos rūbai margo svieto“					
Oleksandro Kovalčiuko (Ukraina) paroda „Šiuolaikinis Ukrainos sakralinis menas. Stiklo ikonos“					
ZARASAI					
Kraštiečių muziejus					
<i>D. Bukonto g. 1</i>					
Šarūno Saukos darbų paroda „Europos saugumo architektūra“					
Nomedos Saukienės darbų paroda					
MARCINKONYS					
Marcinkonių stoties galerija					
<i>Kastinio g. 1C</i>					
nuo 7 d. – Kristinos Žalytės paroda „Taelpa“					
ŠILUVA					
Šiluvos piligrimų centras					
<i>M. Jurgaičio a. 17A</i>					
Paroda „Sveika Marija, Motina Dievo“					
Spektakliai					
VILNIUS					
Lietuvos nacionalinis operos ir baletoto teatras					
13, 14 d. 18.30 – PREMIJERA! N. Rotos „LA STRADA“. Muzikos vad. ir dir. M. Staškus, choreogr. M. Goecke, dekoracijų ir kostiumų dail. M. Springer, šviesų dail. U. Haberlandas					
15 d. 12, 15 val. – D. Sebba „ALISA STEBUKŲ ŠALYJE“. Muzikos vad. ir dir. M. Staškus					
15 d. 20 val. – J. Meko filmo „Requiem“ peržiūra, skirta gyvam G. Verdi „Requiem“ atlikimui					
Lietuvos nacionalinis dramos teatras					
Didžioji salė					
13, 14 d. 18.30 – PREMIJERA! J. Bednarczyk „QUANTA“. Rež. Ł. Twarkowski, scenogr. F. Lédé, kost. dail. S. Gassen, vaizdo projekcijų aut. J. Lechas, komp. L. Grzelakas, choreogr. P. Sakowiczius, šviesos dail. E. Sabaliauskas. Vaidina M. Čižauskas, A. Dainavičius, A. Gintautaitė, M. Nedzinskas, G. Rimeika, R. Saladžius, R. Samuolytė, N. Savičenko, V. Sodeika, R. Valiukaitė, A. Vozbutas, A. Zabotkaitė					
Naujoji salė					
14 d. 19 val. – „AFTERFUN“. Rež. R. Keerd (Estijos jaunimo teatras, Estija)					
Valstybinis jaunimo teatras					
12, 13 d. 18.30 <i>Salėje 99</i> – PREMIJERA! M. Ravenhillo „SHOPPING AND FUCKING“. Rež. J. Kuprevičius, scenogr. ir kost. dail. G. Ringelytė, šviesų dail. J. Kuprevičius, Vaidina G. Ciparis, R. Jonikaitė, Š.R. Meliešius, N. Mikalauskas, S.V. Sauchatas					
Oskaro Koršunovo teatras					
6 d. 18 val. <i>Kaune, Girstučio kultūros ir sporto centre</i> , 14 d. 20 val. <i>Vilniuje, Lukiškių kalėjime 2.0</i> , 15 d. 19 val. <i>Vilniuje, Keistuolių teatre</i> , – B. Brechto „VESTUVĖS“. Rež. O. Koršunovas					
10 d. 18.30 <i>Jaunimo teatre</i> – W. Shakespea-re'o „OTELAS“. Rež. O. Koršunovas					
Vilniaus senasis teatras					
6 d. 18, 20 val., 7, 8 d. 16, 19 val. Markučių dvare – A. Čechovo „DĖDĖ VANIA“. Rež. ir insc. aut. T. Montrimas					
6, 8 d. 18.30 – PREMIJERA! „REFORMA“. Rež. ir scenogr A. Jankevičius. Vaidina E. Gončarova, B. Aleksandrovič, G. Baubaitė					
11, 12 d. 18.30 <i>Mažojoje salėje</i> – „JOSI-FAS, MARINA IR ANA“. J. Bogdanovič monospektaklis					
13, 14 d. 18.30 – PREMIJERA! M. von Mayen-burgo „KANKINYS“. Rež. A. Jankevičius					
14, 15 d. 11, 15 val. – PREMIJERA! „PASAU-LIO MEDIS“. Idėjos aut., rež. ir choreogr. B. Banevičiūtė					
Vilniaus teatras „Lėlė“					
Didžioji salė					
7, 8 d. 12 val. – S. Siudikos „TRYŠ PARŠIU-KAI“. Rež. A. Mikutis					
13 d. 18 val. – V. Rimkaitės „PASIRINKI-MAS“ (pagal E. Eger knygą „Pasirinkimas“). Rež., dail. G. Radvilavičiūtė					
14 d. 15 val. – „TUNELIS“ (Klaipėdos lėlių teatras)					
15 d. 17, 19 val. „BERNIUKAS IR DRUGELIS“ (Estijos jaunimo teatras)					
Mažoji salė					
7, 8 d. 14 val. – „ANTIS, MIRTIS IR TULPĖ“ (pagal W. Elbrucho knygą). Rež. J. Trimakaitė					
Kitos erdvės					
13 d. 12 val., 13 d. 13 val. <i>teatro „Lėlė“ vidi-niame kieme</i> – „VANDENS KELIAS“ (Cėsių mažasis teatras, Latvija)					
13 d. 16 val. <i>Meno erdvės „Vileišio18“</i> – „LAI-KYK MANE TVIRTAI“ (Gertrūdos gatvės teatras, Latvija)					
14 d. 17 val. <i>Vilniaus lenkų kultūros namuose</i> – „SUBTILOS KANČIOS“ (Latvijos lėlių teatras)					
14 d. 19 val. <i>LNDT Naujojoje salėje</i> – „AF-TERFUN“ (Estijos jaunimo teatras)					
15 d. 15 val. <i>A. Juozapavičiaus g. 9</i> – „KE-LIONĖ Į KITĄ MIŠKĄ“ (Stalo teatras)					
15 d. 15, 17 val. <i>Meno erdvės „Vileišio18“</i> – „LIŪTAS IR PAUKŠTIS“ (Kauno valstybinis lėlių teatras)					
15 d. 18.30, 21 val. <i>Lukiškių kalėjime 2.0</i> – „UN-TERMARIONETTE“ (menininkas E. Alalooga, Estija)					
„Menų spaustuvė“					
9–15 d. – tarptautinis šiuolaikinio cirko festivalis „Helium“					
KAUNAS					
Nacionalinis Kauno dramos teatras					
6 d. 14 val., 7, 8 d. 11 val. <i>Edukacijų salėje</i> – PREMIJERA! „MIŠKE“. Rež. ir dramaturg. E. Kižaitė					
7, 8 d. 16, 18 val. <i>Rūtos salėje</i> – V. Grainytės, L. Lapelytės, R. Barzdžiukaitės opera „GE-ROS DIENOS!“					
11 d. 18 val. <i>Rūtos salėje</i> – D. Čepauskaitės „KAI MES BŪSIME JAUNI“.					
Rež. A. Špilevojus					
12 d. 18 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – F. Dürren-matto „SENOS DAMOS VIZITAS“.					
Rež. A. Giniotis					
13 d.14 val. <i>Mažojoje salėje</i> – „ČIURLIONIO PEIZAŽAI: JŪRA“. Rež. M. Mičiulytė					
13–15 d. 19 val. <i>Ilgojoje salėje</i> – PREMIJERA! A. Tarnagdos „ATIDARYK DURIS“.					
Rež. J. Vinciuнас					
14 d. 15 val. <i>Rūtos salėje</i> – D. Čepauskaitės „KAI MES BŪSIME JAUNI“. Rež. A. Špilevojus					
Kauno lėlių teatras					
7 d. 11 val. – „PASAUĖLIAI“. Aut., rež. ir choreogr. B. Banevičiūtė, dail. M. Šiaulytytė, komp. R. Dikčienė					
8 d. 12 val. <i>Mažojoje salėje</i> – „LIŪTAS IR PAUKŠTIS“. Rež. K. Ksató (Vengrija)					
14 d. 12 val. – „SLAPTAS LĖLIŲ GYVENI-MAS“. Rež. M. Mičiulytė					
15 d. 12 val. <i>Mažojoje salėje</i> – „IŠKYLA SU MUZIKA“. Rež. D. Krapikas					
KLAIPĖDA					
Klaipėdos valstybinis dramos teatras					
6 d. 18.30, 7 d. 17 val. – PREMIJERA! „REQUIEM“ (H. Murakami romano „Kafka pakrantėje“ motyvais). Rež., teksto aut. D. Krymovas					
8 d. 12 val. – R. Jaroszo „ROBOTŲ PASA-KOS“. Rež., šviesų dail. K. Dworakowskis					
8 d. 17 val. <i>Kamerinėje salėje</i> – M. Marko-vičiaus „LABAS RYTAS, PONE TRIUŠI“. Rež. M. Pažereckas					
13 d. 18.30, 15 d. 17 val. <i>Mažojoje salėje</i> – J. Pulinovič „ELŽS ŽEMĖ“. Rež. P. Gaidys					
ŠIAULIAI					
Šiaulių dramos teatras					
13 d. 18.30 – PREMIJERA! M. Frischo „BY-DERMANAS IR PADEGĖJAI“. Rež. G. Aleksa					
14, 15 d. 20 val. – A. Špilevojaus „PAKELIUI“. Rež. A. Špilevojus (spektaklis-kelionė autobusu)					
PANEVĖŽYS					
Juozo Miltinio dramos teatras					
8 d. 18.30 <i>Aukštaitijos siaurojo geležinkelio Panevėžio depe</i> – PREMIJERA! W. Shakespea-re'o „MAKBETAS“. Rež. A. Špilevojus					
10 d. 18 val. – susitikimas su I. Wyrypajewu					
14, 15 d. 18 val. – PREMIJERA! I. Wyrypajewo „MAHAMAYA ELECTRONIC DEVICES“. Režisieriai I. Wyrypajewas ir M. Mishynas, scenogr. dail. M. Gogenko, kost. dail. M. Petraitytė, šviesų dail. P. Jakubėnas, komp. J. Jėdrasikas. Vaidina M. Ancevičius, G. Arlauskas, K. Galkutė, I. Labanuskaitė, M. Pauliukonis, U. Povilauskaitė, J. Zaliauskas					
Koncertai					
Lietuvos nacionalinė filharmonija					
6 d. 18 val. <i>Šiaulių koncertų salėje „Saulė“</i> – III tarptautinis J. Achrono festivalis. Ati-darymo koncertas „Concerto in Do“, <i>in memoriam</i> Anatolijus Šenderovas. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistas G. Pyš-niakas (violončelė). Dir. R. Šervenikas. Kon-certo vedėjas J. Grickevičius. Programoje A. Šenderovo, R. Schumanno kūriniai					
6 d. 19 val. <i>Kėdainių Didžiosios rinkos aikš-tėje</i> – Kėdainių miesto šventės atidarymas. Lietuvos kamerinis orkestras (meno vad. S. Krylovas). Solistai O. Kolobovaitė (sopra-nas), E. Bavičinas (tenoras). Dir. K. Variakojis					
7 d. 20 val. <i>Ignalinos aerodrome</i> – kameri-nės muzikos koncertas. Valstybinis Vil-niaus kvartetas, K. Glinskaitė (sopranas). Programoje M.K. Čiurlionio, A. Dvořáko, W.A.Mozarto, E. Griego kūriniai					
VILNIUS					
Šv. Kotrynos bažnyčia					
8 d. 17 val. – Austieja ir grupė „Sąva vėituo“. Atlikėjai Austieja (vokalas, smuikas), D. Pileckas (klavišiniai), T. Petkevičius-Gra-jauskas (gitara), R. Tamošiūnas (perkusija), L. Žilinskaitė (kanklės), G. Petrauskaitė (vokalas), A. Alminas (vokalas)					
10 d. 19 val. – D. Razauskas ir R. Stankevi-čius. Dainos, eilės ir užkalbėjimai. Atlikėjai D. Razauskas (gitara, vokalas), R. Stanke-vičius (eilės)					
13 d. 19 val. – Evelina Sašenko: „Je Chante“. Piaf. Atlikėjai E. Sašenko (vokalas), P. Zdanavičius (fortepijonas), N. Bakula (akordeonas)					
14 d. 18, 20.30 – „Queen in Jazz“. Atlikėjai R. Jaunius (saksofonas), V. Straizys (forte-pijonas), G. Stepanavičius (kontrabosas), A. Baronas (mušamieji)					
Vakarai					
Rašytojų klubas					
11 d. 11 val. <i>Jonavos Senamiesčio gimnazi-joje</i> , 11 d. 13 val. <i>Jonavos J. Ralio gimnazi-joje</i> – „Pamoka su rašytoju“: susitikimas su rašytoja J. Tumasonyte					
11 d. 9 val. <i>Molėtų rajono Giedraičių A. Ja-roševičiaus gimnazijoje</i> , 11 d. 11 val. <i>Molėtų gimnazijoje</i> – „Pamoka su rašytoju“: susiti-kimas su poetu A.A. Jonynu					

Bibliografinės žinios

MENAS

Lietuvos nepriklausomybės kovos 1919–1923 linksmi / karikatūrų dailininkas Ramūnas Vaitkus. – 2-asis leid.. – Vilnius : Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija, 2023. – 1 pdf failas (72 p.) : iliustr.. – ISBN 978-609-412-231-6 (klaidingas)

Lietuvos pilys ir dvarai / [Vilmos Dečkutės ir dvarų atstovų tekstai]. – Kaunas : Terra Publica, [2024]. – 67, [1] p. : iliustr.. – ISBN 978-609-473-323-9

Tado Dambrausko fotokonkursas „Lietuvos kariuomenė fotografijoje“ = Tadas Dambrauskas Photography Contest “Lithuanian Armed Forces in Photography”. – *[Vilnius]* : [Lietuvos Res-publikos krašto apsaugos ministerija], [2009]- .

2023 / į anglų kalbą išvertė Skirmantė Andrašūtė. – 2023. – 1 pdf failas (139 p.) : iliustr., portr.. – ISBN 978-609-412-237-8 (klaidingas)

Tekstilės esė : [kūrybos katalogas] / [Laima Oržekauskienė-Ore] ; [tekstas: Odeta Žukaus-kienė] ; [vertimas: Eglė Paulina Pukytė]. – [Vilnius] : L. Oržekauskienė, 2024. – [80] p. : iliustr.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-08-0552-7

Trakų Vokės dvaro sodyba : istorinis-pažintinis leidinys / [leidinio sumanytojai Ieva Šiu-šaitė, Daiva Tuinylienė] ; [teksto autorė Dalia Vitkauskaitė]. – [Vilnius] : Trakų Vokės dvaro sodyba, [2023]. – 187, [1] p. : iliustr., portr.. – ISBN 978-609-96465-0-3

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Daktaras Glasas ; Rimtas žaidimas : romanai / Hjalmar Söderberg ; iš švedų kalbos vertė Eu-genija Stravinskienė. – Vilnius : Alma littera, 2024. – 333, [2] p.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-01-6194-4 (įr.)

Istorijų sergėtoja : [romanas] / Sally Page ; iš anglų kalbos vertė Renata Petrylaitė. – Vilnius : Alma littera, 2024. – 362, [5] p.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-01-6163-0 (įr.)

Kaip Petras su Juozu prezidentą rinko : apsakymai / Inutė Ona Litvinaitienė. – Vilnius : Homo liber, 2024. – 197, [1] p.. – ISBN 978-609-446-306-8 (įr.)

Savaitės filmai



„Beetlejuice Beetlejuice“

Beetlejuice Beetlejuice ****

Siaubo komedijos „Vabalų sultys“ (1988) tęsinys apie keistą demoną (Michael Keaton), kuris vėl persekioja Dytzų šeimą. Filmą galima laikyti šmaikščių eskizų rinkiniu, beveik cirko parado alėja. Arba galima į jį žvelgti kaip į savotišką Timo Burtono, kurį visuomet domino mirties psichologija, simbolika, fizika ir metafizika, kūrybos santrauką. Apie tai „Edvardas Žirkliarankis“ ir „Edas Vudas“, „Košmaras prieš Kalėdas“ ir „Mirusi nuotaka“, „Svynis Todas“ ir „Mano gyvenimo žuvis“, „Raitelis be galvos“ ir „Frankenvynis“. Įprastas amerikiečių požiūris į mirtį kaip į skausmą, kurį reikia išverti ir, idealiu atveju, perdirbti į kažką teigiamą, Burtonui negalioja. Jam mirtis yra vienodai bauginanti ir įkvepianti tikrovės riba, o menininko pareiga – pažvelgti už jos ar net ją peržengti. („Beetlejuice Beetlejuice“, rež. Tim Burton, JAV, 2024)

Duok ženklą ***

Padavėja ir jos draugė pakviečiamos aukštųjų technologijų milijonieriaus į jo privačią salą, kurioje laukia narkotikų, dekadanso ir sveikatingumo rojus. Kol nepradeda vykti dalykai, vis labiau keičiantys ekstazės kupiną kelionę. Pradiniai nesklandumai, kuriuos Zoë Kravitz, debiutuojanti kaip režisierė, kuria gana įgudusia ranka, paskutiniame trečdalyje išsprendžiami įtaigiai ir su kraujo klanais. Tai *MeToo* siaubo filmas, kuriame daugiausia dėmesio skiriama struktūriniais pokyčiams, o ne paprasčiausiam kerštui. („Blink Twice“, rež. Zoë Kravitz, JAV, Meksika, 2024)

Mes dedame tašką **

Jauna floristė (Blake Lively) užmezga santykius su patraukliu ir žaviu gydytoju (Justin Baldoni). Tačiau kai ji vėl sutinka savo vaikystės meilę, pasijunta nesaugiai ir sužino apie tamsiąsias naujojo partnerio puses. Už nuotaikingo filmo apie meilę fasado išryškėja smurto šeimoje tema. Vis dėlto reklaminių klipų estetika ir didelis nenoras nagrinėti konfliktus kertasi su šia problema ir palieka pramoginio paviršutiniškumo įspūdį. („It Ends with Us“, rež. Justin Baldoni, JAV, 2024)

Reiganas *

Esama politinės stambeldystės, o tada dar kanonizacijos – tai Seano McNamaros religingumo kupinas biografinis filmas „Reiganas“, kuriame stebime herojų – Ronaldą Reaganą – nuo Holivudo laikų iki jo dviejų kadencijų prezidento poste. Tai tuščiaaviduris portretas, sukurtas religingiems konservatoriams, menkai išmanantiems istoriją ir netoleruojantiems niuansų. McNamara ir scenarijaus autorius Howardas Klausneris kiekvienoje nuvalkiotoje didvyriškumo scenoje siekia pagarbos Žmogui – „geram vyrui“ su nuoširdžia šypsena, slepiančia nuožmų karį, kuris sunaikino komunizmą ir neišvengiamai sugriovė bedievišką Sovietų Sąjungą. („Reagan“, rež. Sean McNamara, JAV, 2024)

Svetimas: Romulus ***

Atokioje planetoje, esančioje už 65 šviesmečių nuo Žemės, šeši žmonės pasinaudoja proga ir apleistu kosminiu laivu išskrenda atgal į mėlynąją planetą. Tačiau laive jie randa dvi kitas būtybes: žudiką ateivį ir robotą androidą, kuris, kilus pavojui, vadovaujasi savo gamintojų interesais. Mokslinės fantastikos filmų serijos „Svetimas“ atnaujinimas sumaniai sujungia gerai pažįstamas aplinkybes su įtraukiančiu siužetu ir talentingai žaidžia žanro tropais. („Alien: Romulus“, rež. Fede Álvarez, D. Britanija, JAV, Vengrija, Australija, Naujoji Zelandija, Kanada, 2024)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Agnė Narušytė (**dailė, fotografija**)
Redaktorės pavaduotoja – Rūta Jakimavičienė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas



PALIESIAUS
DVARAS

Šeštasis Alexander Paley muzikos maratonas „Mocartas Paliesiuje“

Alexander Paley (fortepijonas), Raimondas Butvila (smuikas), Tomas Savickas (altas), Marius Dominykas Sakavičius (violončelė)

09
07



Daugiau informacijos –
paliesiaUSDvaras.lt

El. p. info@paliesiaUSDvaras.lt
arba tel. +370 626 82 760.



© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VŠĮ „7 meno dienos“,
S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt.
ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz.
Spausdino UAB „Utenaitis“, Užpalių g. 83A, Utena
Remia Medijų rėmimo fondas
Lietuvos kultūros taryba
Lietuvos kino centras
Vilniaus miesto savivaldybė

